

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэмрэ и Правительствэрэ ягъэзет

Зыныбжъ имыкъугъэхэм ялофыгъохэм атегущылагъэх

ЩынэгъончъэнымкIэ Советэу АР-м и Президент дэжъ щызэхашагъэм тыгъуасэ, мэзаем и 2-м, зэхэсыгъоу илагъэм тхьамэтагъор щызэрихьагъ АР-м и Президентэу Тхьаклушынэ Аслъан. Зэхэсыгъом хэлэжыагъэх АР-м и Премьер-министрэу Къумпыл Мурат, АР-м и Президентрэ министрэхэм я Кабинетрэ я Администрации ипашэу Александр Пиценкэр, федеральнэ инспектор шхьалэу Лылуужу Адамэ, АР-м и Апшэрэ Суд и Тхьаматэу Трэхъо Аслъан, правоохранительнэ къулыкъу зэфэшхьафхэм, муниципальнэ гъэпсыкIэ зилэ район ыкIи къэлэ администрациехэм япашэхэр, Правительствэм хэтхэр.

Советым изичэзыу зэхэсыгъо зыфэгъэхьыгъагъэр зыныбжъ имыкъугъэу бзэджэшлагъэ зезыхьэхэрэм ялофыгъохэр ары. АщкIэ Иофхэм язытет пстэумэ апэу кытегушчылагъэх Премьер-министрэм игуадзэу Алексей Петрусенкэмрэ хэгъэгъу кIоцI ИофхэмкIэ министрэу Александр Сысовымрэ. Мыхэм кызырауагъэмкIэ, 2009-рэ илэсым пстэумкIи бзэджэшлэгъи 168-рэ зыныбжъ имыкъугъэхэм Адыгеим щызэрхьагъ. 2008-рэ илэсым егъэпшагъэ-

мэ, ар 10-кIэ нахь макIэ хьугъэ. Ау мыщ дэжым кышчыагъэщыгъ бзэджэшлагъэ зезыхьагъэхэм нэмыкI чыплэхэм къарыкIыгъэхэр мымакIэу зэрахэтхэр. Гушылэм пае, Александр Сысовым кылуагъ ТэхьутэмыкIое районым зыныбжъ имыкъугъэхэм щызэрахьэгъэ бзэджэшлагъэхэм янахьыбэр гъунэгъу Краснодар краим кыкIыгъэхэм «зэри-лэшлагъэхэр». НэмыкI районхэм ащ фэдэхэр ашагъэунэфых. Уголовнэ пшъэ-дэКIыжъ зэрагъэхьэр нэбгыри 155-м

щышэу 139-р ары Адыгеим щышыр.

Зыныбжъ имыкъугъэу бзэджэшлагъэ зезыхьэхэрэм япчъагъэ нахь макIэ хуным фэшI Иофэу зэшIуахьхэрэр Алексей Петрусенкэм идоклад кышчыи-гъэщыгъэх. ШIагъэ хьугъэр мымакIэу ащ кылуагъэми, бзэджэшлагъэ зезыхьэхэрэм ащышчыбэр «хымэми», узыгъэгумэкIыныбэ джыри зэрэщылэр, унагъори, еджапIэри, милициери, хабзэри, зэдэлэжыххэзэ мы Иофыгъом дэлэжъэнхэ зэрэфаем Премьер-министрэм игуадзэ

кыкIи гъэгъэхьыгъ. Бзэджэшлагъэ зезыхьэрэ пшъэшхьэжыыхэм япчъагъэ зэрэхъуагъэр куоу узэгупшысэн, лъэшэу Иоф зыдэлшIэн фэе Иофыгъоу зэрэщытыр ащ кылуагъ.

АР-м шIэныгъэмрэ гъэсэныгъэмрэ-кIэ и Министерствэ зэшIуихышхьугъэхэм ащигъэгъозагъэх министрэм игуадзэу Алий Марыет. Ащ идоклад буж Хьакурынэхьаблэ дэт еджэпIэ-интернатим Иофыгъохэм, анахьэу зыныбжъ имыкъугъэу ащ шаIыгъхэм загъэбылэу зэрэхъажыкIхэрэм, бзэджэшлагъэхэр зэрэзэрахьэхэрэм, игъэкIотыгъэу тегушчылагъэх. КIэлэцIыкIухэр ащ зэрэчIэмызагъэхэрэм ушхьагъу шхьалэу илэр, зымысагъэ хэлъыр зэхэпфынышъ, узэдэлэзэ шыкIагъэхэм ядэгъэзыжыкIын узэрэдэлэжъэн фаер Президентым кы-хигъэщыгъ.

Мыекъопэ районимкIэ Иофхэм язытет кытегушчылагъ ащ иадминистрации ипашэ игуадзэу Ирина Храмовар, Кошхьэблэ районим мы лъэныкъомкIэ шыкIэбэрхэм ащигъэгъозагъэх ащ иадминистрации ипашэу Тхьаркьохъо Налбый.

Зыныбжъ имыкъугъэхэм альэныкъомкIэ районим Иофыгъуабэ зэрэщыриIэр Ирина Храмовар шхьэихыгъэу кылуагъ, зэхэсыгъом хэлэжыхэрэм яупчIэхэри мымакIэу кызыкIэлыкIуагъэх. Правительствэм ипашэ иеплъыкIэхэр кыриIотыкIыххэзэ, Мыекъопэ район администрацием спортымрэ ныбжыкIэ ИофхэмрэкIэ и ГъэлорышIаплэ ИофшIа-кIэ уигъэрэзэнэу зэрэщымытыр, ар пчъагъэхэм кызыраушыхьатырэр кы-хигъэщыгъ. Зыныбжъ имыкъугъэу районим исхэм мыхэм Иоф зэрадашIэрэм мэхъанэ ин зэриIэм, япшъэрылхэр икIоу агъэцакIэхэмэ шIуагъэ кызыри-тыштым кыкIи гъэгъэхьыгъ. Федеральнэ программэхэм кыдалыгъэхэрэр гъэгъэ-кIагъэ зэрэхъухэрэм фэдэу районим программэхэр илэхэу, ахэр щыIэныгъэм щыпхьащыкIэхэм Иофхэм язытет нахьышIу зэрэхъуштыр республикэм ипашэ кылуагъ, пстэуми ялофшIэн агъэ-лъэшнышъ мы Иофыгъом идэгъэзыжыкIын дэлэжъэнхэу къафигъэпытагъ.

ХЪУТ Нэфэст.

Сурэтыр А. Гусевым тырихыгъ.

ПРАВИТЕЛЬСТВЭ ТЕЛЕГРАММ

Краснодар краим иадминистрации ипашэу (губернаторэу) А.Н. Ткачевым, Краснодар краим и Хэбзэихьухьэ ЗэлукIэ и Тхьаматэу В.А. Бекетовым, муниципальнэ образованиеу «Къалэу Краснодар» иадминистрации ипашэу В.Л. Евлановым афэкIо

Лытэныгъэ зыфэсшIырэ Александр Николай ыкIор, Владимир Андрей ыкIор, Владимир Лазарь ыкIор!

Краснодар икIэлэ Думэ итхьаматэу Котляров Николай Семен ыкIор игъонэмыс зэрэхъугъэр лъэшэу тыгу кызыреуагъэр зидаунай зыхьожыгъэм иунагъо исхэм, илахьылхэм, Краснодар, Краснодар

краим ащыпсэурэ пстэуми алъыжугъэлэсыжыкIы шIоигъу. Мы цIыф хьалэмэтыр зышIэщтыгъэхэм а къэбар гухькIыр лъэшэу агу къеуагъ.

Николай Семен ыкIом пшъэдэКIыжышхо зыпылэ Иофыр сыдигъуи дэгъоу ыгъэцакIэщтыгъ, ичIыплэгъухэм яфэдэхэм ишъыпкъэу афэлажы-щтыгъ, цIыф зафэщтыгъ. Уры-

сыем и Къыблэ икIэлэшхохэм зэу ащышым ыпашхьэ ит Иофыгъошхохэр дэгъоу зэшIозы-хьэрэ политикэу, шIэныгъэлэжъ Ипэласэу щытыгъ, Адыгеим экономикэ, культурэ зэхьыныгъэу дырялэхэр гъэпытэгъэным икIотэгъухэм ащыштыгъ.

Гъэсэныгъэмрэ шIэныгъэмрэ альэныкъо Иоф зышIэIэгъэ илэхэхэм къаКIоцI апшъэрэ гъэсэныгъэм Пшызэ шьолъыррэ Адыгэ Республикэмрэ хэхьоныгъэ шIэгъэшIыгъэнымкIэ ащ бэ ышIагъэр, студентхэм сыдигъуи афэгумэкIыштыгъ. Апшъэрэ еджапIэм хэхьоныгъэ егъэшIыгъэным ыкIи тирес-публикэ пае Ипэлэсэныгъэшхо зыххэлэ специалистхэм якъэгъэхъазырын илахьышхо зэрахи-шIыхьэрэм пае Котляров Ни-колай Семен ыкIом щытхьу-

цIэу «Адыгэ Республикэм шIэ-ныгъэхэмкIэ изаслуженнэ Ио-фышIэшху» зыфиIорэр фэдгъэ-шъошагъ.

Краснодар икIэлэ Думэ пэ-щэныгъэ зышIыдызэрихьэгъэ илэс пчъагъэхэм къаКIоцI Котляров Николай Семен ыкIом дэгъоу Иоф зышIэрэ хэ-бзэгъэуцу орган зэхичэн ылгъэ-кIыгъ, ащ ишIуагъэкIэ Красно-дар идепутатхэм ялофшIэн лъэгэпIэшхом нэсыгъ.

Н.С. Котляровым пхыриш-щтыгъэ политикэ зафэр, къэлэ Думэм чъэпхыгъэ унашъохэр зэриштэщтыгъэхэр хабзэм иор-

ганхэм яЛыкIохэмрэ муниципальнэ образованием щыпсэу-хэрэмрэ азыфагу цыхьэзэфэ-шIыжыныгъэрэ зэхьыныгъэ пытэрэ илхынхэм афэлорышIэ-щтыгъэх.

Котляров Николай Семен ыкIор зышIэщтыгъэхэм нэпэ къабзэ зилэгъэ цIыфэу, зилоф ыкIи Пшызэ шьолъыр афэ-шъыпкъэгъэ цIыф зафэу агу кIынэжыштыгъ.

ШъуикIын кыжъудэтэгъ-щы, тыкыжъудэшхыгъо.

Адыгэ Республикэм и Президентэу ТХЬАКЛУШЫНЭ Аслъан

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм гухэкIышхо щыхьугъ Краснодар икIэлэ Думэ итхьаматэу Котляров Николай Семен ыкIор игъонэмысэу дунаим зэрехьыжыгъэр ыкIи щымылэжыкIым иунагъорэ игупсэхэмрэ афэтхьаусыхэ.

ТАРИХЪЫМ ХЭХЪАГЪ

Республикэ дзэ-тарихъ конференцие «Адыгеим нэмыщ-фашистыдзэхэр зэрэрафыжыгъэхэм Темыр-Кавказ наступлениеу 1943-рэ илъэсым шылагъэр мэхъанэ зилэ чыплэу хэуцаугъ» зыфиорэр офицерхэм я Унэу Мыекъуапэ дэтым бэмышлэу шылагъ.

Ащ хэлэжыгъэх Къэралыгъо Советым — Хасэм и Комитет и Тхьаматэу Е. И. Саловыр, Хэгъэгу зэошхом иветеранхэр, чыплэ зэфэшхьафхэм ащылэгъэ заохэм ахэтыгъэхэр, Улэшыгъэ Клуачлэхэм яветеранхэр, заом илъэхъан тылым шылагъэхэр, РОСТО-м (ДОСААФ-м) ригъэджджэрэ курсантхэр, Мыекъопэ дзэ гарнизонным ыкIи я 7-рэ дзэ базэм ядзэкIоллхэр, кIэлэеджакIохэр.

Конференциер къызэIуихыгъ УФ-м и Улэшыгъэ Клуачлэхэм яветеранхэм якомитетэу АР-м шыIэм итхьаматэу А. А. Дорофеевым. Ащ доклад къыщишыгъ РОСТО-м (ДОСААФ-м) и АРО итхьаматэ игуадзэу Л. С. Рудяк. Ар Кубань ыкIи Адыгеир шхьафит зэрашыжыгъэхэм, Быракъ Пллыжыым иорден къызфагъэшъошэгъэ Краснодарскэ я 9-рэ къушхъэ-шхончэо дивизием гыгоуу къыкIугъэм афэгъэхыгъэ тхылъым иавтор.

Конференцием доклад гъэшIэгъон къыщишыгъ Е. И. Саловым. Ащ къылотагъ советскэ разведкэмрэ контрразведкэмрэ фашист резидентхэу

ыкIи диверсантхэу тичIыгу къыхьагъэхэм зэрапэуцужыштыгъэхэр, Адыгеир ыкIи Кубань шхьафит зашIыжыкIэхэм нэуж бандитхэм бэнэныгъэу арашылIэгъагъэр зыфэдэр.

Къалэу Мыекъуапэ фашистыдзэхэм жьалымыгъэу шыцэрэхьагъэхэм къагетушылагъ Урысые флотым иветеранхэм яорганизациеу республикэм шыцэхъагъэм итхьаматэу М. М. Тхьагъэпсэур.

Мыекъуапэ пэмычыжъэ чыплэхэм партизан отрядхэу ащызэхэщэгъагъэхэм агъэхьагъэхэм къагетушылагъ Кошхъэблэ партизан отрядым хэтыгъэу А. Ш. Тыур. Джащ фэдэу советскэ дзэкIоллхэм лыгъэу зэрэхьагъэр къафиIотагъ Темыр Кавказыр шхьафит шIыжыгъэным фэгъэхыгъэ заохэм ахэлэжыгъэ Е. Ф. Черновым.

Конференцием кIоух псалъэ къыщызышIыгъэ Г. В. Барташук — АР-м иветеранхэм я Совет итхьаматэ хигъэунэфыкIыгъ ТекIоныгъэшхом ия 65-рэ илъэс зыщыпэгъокIыхэрэ лъэхъаным ныбжыкIэхэм патриотическэ пIуныгъэ ягъэгъотыгъэным фэгъэхыгъэ пропагандэу зэхашэрэм яIонэрэ дунэе заор зыфэдагъэр ыкIи фашизмэм текIонхэм Советскэ Союзым хышIыхьагъэм тэрэзэу атегушыIэгъэн зэрэфаер.

ЛIЭХЪУСЭЖЪ
Хьаджджэртбый.

МЭЗАЕМ НАХЪ МЭКИЭШТ

Мыекъуапэ икIэлэцIыкIу Иыгъыплэхэм зисабыйхэр зыщэхэрэм щылэ мазэм ахыщэу атыштыр адрэ мазэхэм ялгытыгъэмэ зэрэнахыбэм ныхэр къыгъэгумэкIыгъэх. Ахэр гъэзетхэм редакциехэм афытеуагъэх, къэлэ администрацием гъэсэныгъэмкIэ и Комитети зыфагъэзагъ.

Комитетым къызэрэцIаугъэмкIэ, сабыеу кIэлэцIыкIу Иыгъыплэхэм чIэсым ныхыгъэм

фатырэ ахыщэр зэкIэмкIи ащ иыгъын тефэрэм ипроцент 18 ныIэп. Унагъоу сабыищ е нахыбэ зыщанIурэм ытырэр проценти 10.

ИкIыгъэ илъэсым итыгъэгъазэ кIэлэцIыкIу Иыгъыплэхэм ахыщэшхо зытефэрэ псэуалэхэр афашцэфыгъэх. Ахэр машIор шынгъончъэным епхыгъэ пкъыгъо ыкIи нэмыкI Iэмэ-псымэх. Ащ къыхэкIэу сабыихэм ялыгъын

пэIухьэрэ ахыщэм къыхагъэхьагъэ ыкIи сомэ мини 5016-м нэсыгъ. Ащ щыщэу ныхыгъэм атырэр 903-рэ, фэгъэкIотэныгъэхэр зилэхэм — 502-рэ.

Ау джы ащ къыщыкIэшт ыкIи мэзаем нахь макIэу ныхыгъэм атышты. Сыда Iомэ кIэлэцIыкIу Иыгъыплэхэм ащ фэдэ улэу яIэжыштытэп. ЕтIани мээапкIэм хагъэкIыштыт кIымэфэ зыгъэпсэфыгъо мэфипшIэу сабыихэр кIэлэцIыкIу Иыгъыплэхэм зыщамыщагъэхэр.

МЭШОКУГЪОГУ ТРАНСПОРТЫМ ШЪУЩЫСАКЪ

Общественнэ транспортэу цыфхэм жьугъэу агъэфедэхэрэм ащыщ мэшIокухэр. БздджашIэхэм ар ашIэшъ, терактхэр мымакIэу ащызэхашцх. МэшIокугъогу транспортым, анахъу электричкэм, шьобIэгъэжIэн фаехэр:

* мы транспортым ущымычъемэ нахышIу;
* гуцаф озыгъэшIын цыф исымэ е пкъыгъо горэ къыранагъэмэ зыфэшупллыхь, къэжъугъотыгъэмэ, машинистым, милиционерхэм е станцием ипашцэ макъэ яжъугъэу;
* платформэ гъунэм шъушымыт, составыр къэуцоу, цыфхэр къекIыфэхэкIэ шъуимытIысхэмэ нахышIу, ыгузэгукIэ щылэ вагонхэр къыхэшъухынхэм шъупыл, аварие зыхьукIэ, ахэр нахь къызэтенэх;
* зыгорэ къэуагъэмэ е машIо къэхъугъэмэ, жэм ыкIи пэм хъэдэн аIуплхъанышъ, уегъолэхын фае;

* псынкIэу нэм къыкIидзэрэ шыгъынхэр зыщышъумылэх, ювелирнэ пкъыгъоу шъупылтыр нахь макIэ къэс нахышIу;

* политикэм фэгъэхыгъэ темэ къэшъу-мыIэт, диным е политикэм афэгъэхыгъэ тхыгъэхэр къыщышъумыштытх, террористхэр ахэм нахь къагъэгубжых;

* шъон пытэ шышъумыгъэфед;

* террористхэм транспортыр аубытыгъэмэ, алорэ пстэури жъугъэцакIэ, анэгу шъукIэмпылэным шъупылтын фае;

* террористхэм ябэнырэ отрядхэм штурм къызэрашыштыт шъуегуцэфагъэмэ, снайперхэр шъумыгъэхъунхэм фэшI, шхъаныгъу-пчъэм цыкIу-цыкIоу шъукIэлъырыкI, ар зырагъажьэкIэ, шъуегъолэхымэ нахышIу;

* бздджашIэхэм Iашъу къалэкIэзыгъэр къэшъумыштыт, ахэм шъуахагъэкIокIэнкIэ шынагъо хъуштышъ.

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм 2010-рэ илъэсым цыфхэр зэрэщырагъэблэгъэштхэм играфик

ЫлгъэкъуацI, ыцI, ятэ ыцI	ИэнаIэу ыIыгъыр	Мафэхэр	Сыхьатхэр	Чыплэур
Иванов Анатолий Георгиевич	Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм и Тхьамат	я 2-рэ бэрэ-скэжыер	сыхь. 10.00-м къышегъэ-жъагъэу 12.00-м нэс	АР-м и Къэралыгъо Совет — Хасэм, каб. N 16-м
Сапый Вячеслав Долчэрые	Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм и Тхьаматэ игуадз	я 2-рэ гъубджыр	сыхь. 10.00-м къышегъэ-жъагъэу 12.00-м нэс	АР-м и Къэралыгъо Совет — Хасэм, каб. N 28-рэм
Орлова Галинэ Яков	законодательствэмкIэ, законностымкIэ ыкIи чыплэ зыгъэIорышIэ-жыным иIофыгъохэмкIэ комитетым итхьамат	я 3-рэ мэфэкур	сыхь. 10.00-м къышегъэ-жъагъэу 12.00-м нэс	АР-м и Къэралыгъо Совет — Хасэм, каб. N 27-рэм
Мыгу Рэшид Сахьидэ	бюджет-финанс, хэбзIахь ыкIи экономикэ политикэмкIэ комите-тым итхьамат	я 3-рэ мэфэкур	сыхь. 14.00-м къышегъэ-жъагъэу 16.00-м нэс	АР-м и Къэралыгъо Совет — Хасэм, каб. N 46-рэм
Гэщэ Мухьамэд Джумалдин	аграрнэ, гъомылэпхъэ политикэмкIэ ыкIи къуаджэм ихэхъоныгъэкIэ комитетым итхьамат	я 1-рэ гъубджыр	сыхь. 10.00-м къышегъэ-жъагъэу 13.00-м нэс	АР-м и Къэралыгъо Совет — Хасэм, каб. N 29-рэм
Къуекъо Эдуард Аслъанбий	мылкъу ыкIи чыгу зэфыштытIэхэмкIэ комитетым итхьамат	я 3-рэ бэрэ-скэжыер	сыхь. 14.00-м къышегъэ-жъагъэу 16.00-м нэс	АР-м и Къэралыгъо Совет — Хасэм, каб. N 31-рэм
Шхьэлэхъо Аскэр Асхъад	псэолгъэшIынымкIэ, транспортымкIэ, связымкIэ ыкIи ЖКХ-мкIэ комитетым итхьамат	я 1-рэ бэрэ-скэжыер	сыхь. 10.00-м къышегъэ-жъагъэу 13.00-м нэс	АР-м и Къэралыгъо Совет — Хасэм, каб. N 41-рэм
Петрова Татьяна Михайл	социальнэ политикэмкIэ, псауныгъэм икьэухъумэнкIэ ыкIи вете-ранхэм яIофхэмкIэ комитетым итхьамат	я 3-рэ бэрэ-скэшхор	сыхь. 14.00-м къышегъэ-жъагъэу 16.00-м нэс	АР-м и Къэралыгъо Совет — Хасэм, каб. N 30-м
УдыкIэко Юрэ Юныс	гъэсэныгъэмкIэ, наукэмкIэ ыкIи ныбжыкIэхэм яIофхэмкIэ коми-тетым итхьамат	я 1-рэ мэфэкур	сыхь. 10.00-м къышегъэ-жъагъэу 13.00-м нэс	АР-м и Къэралыгъо Совет — Хасэм, каб. N 42-рэм
ЕмыкI Хьастал Хьаджджэртбый	экологиемкIэ ыкIи чыопсым игъэфедэнкIэ комитетым итхьамат	я 2-рэ гъубджыр	сыхь. 10.00-м къышегъэ-жъагъэу 12.00-м нэс	АР-м и Къэралыгъо Совет — Хасэм, каб. N 54/1-м
Сэмэгу Нурбий Амэрбий	гъэстыныпхъэ-энергетическэ комплексымкIэ ыкIи промышленно-стымкIэ комитетым итхьамат	я 1-рэ бэрэ-скэшхор	сыхь. 14.00-м къышегъэ-жъагъэу 16.00-м нэс	АР-м и Къэралыгъо Совет — Хасэм, каб. N 32-рэм
Салов Евгений Иван	культурэмкIэ, спортымкIэ, СМИ-мкIэ ыкIи общественнэ организациехэм адырIэ зэпхыныгъэхэмкIэ комитетым итхьамат	я 4-рэ мэфэкур	сыхь. 14.00-м къышегъэ-жъагъэу 16.00-м нэс	АР-м и Къэралыгъо Совет — Хасэм, каб. N 43-рэм
Ческидов Игорь Михайл	предпринимательствэмрэ туризмэмрэ яхэхъоныгъэкIэ комитетым итхьамат	я 1-рэ бэрэ-скэжыер	сыхь. 14.00-м къышегъэ-жъагъэу 17.00-м нэс	АР-м и Къэралыгъо Совет — Хасэм, каб. N 36-рэм
Мырзэ Джанбэч Рэмэзан	бюджет-финанс, хэбзIахь ыкIи экономикэ политикэмкIэ комите-тым итхьаматэ игуадз	я 4-рэ гъубджыр	сыхь. 10.00-м къышегъэ-жъагъэу 13.00-м нэс	АР-м и Къэралыгъо Совет — Хасэм, каб. N 45-рэм
Мартианова Ирина Владимир	гъэсэныгъэмкIэ, наукэмкIэ ыкIи ныбжыкIэхэм яIофхэмкIэ коми-тетым итхьаматэ игуадз	я 2-рэ бэрэ-скэшхор	сыхь. 14.00-м къышегъэ-жъагъэу 17.00-м нэс	АР-м и Къэралыгъо Совет — Хасэм, каб. N 52-рэм
Письмак Сергей Григорий	культурэмкIэ, спортымкIэ, СМИ-мкIэ ыкIи общественнэ органи-зациехэм адырIэ зэпхыныгъэхэмкIэ комитетым итхьаматэ игуадз	я 4-рэ мэфэкур	сыхь. 10.00-м къышегъэ-жъагъэу 13.00-м нэс	АР-м и Къэралыгъо Совет — Хасэм, каб. N 39-рэм

Шъуналэ тешъудз: Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм фэгъэгъэгъэ IофыгъохэмкIэ цыфхэр ежъ депутатым зэрэзэгъыхэрэм тетэу нэмыкI мафэхэ-ми рагъэблэгъэнхэ алгъэIыштыт. УнчIэ шъуилэ хъумэ, телефонэу 52-19-20-мкIэ шъутеу.

Алгъэхъух

Урысые Федерацием и Уголовнэ кодекс ия 131-рэ статья ия 1-рэ Iахь къыдилгытэрэ бздджэшIагъэ зезыхъэгъэ Лыхъэс Мурат Хьазрэт ыкIом къалэу Мыекъуапэ и УВД лъэхъу. Адыгэ РеспубликэмкIэ Теуцожь райо-ным ит къуаджэу Пэнэжыкыуае 1975-рэ илъэсым шэ-кIогъум и 2-м ар къышыхъугъ, Теуцожь районымкIэ къуаджэу Пэнэжыкыуае иурамэу Мирым тет унэу 33-м шьыдэтхагъ.

Зылыхъухэрэ зыдэшыIэм ехыллэгъэу къэбар горэ шьошIэмэ, телефонэу 02-кIэ е къалэу Мыекъуапэ и УВД иуголовнэ розыск ителефонхэу 596-522-кIэ, 596-553-кIэ шъукъытеонэу тышъолгъэу.

Урысые Федерацием и Уголовнэ кодекс ия 159-рэ статья ия 2-рэ Iахь къыдилгытэрэ бздджэшIагъэ зезыхъэгъэ Цэи Анзор КъэпIлан ыкIом къа-лэу Мыекъуапэ и УВД лъэхъу. Адыгэ Республикэм-кIэ къалэу Мыекъуапэ 1979-рэ илъэсым щылэ ма-зэм и 1-м ар къышыхъугъ, Некрасовым иурам тет унэу 111-м шьыдэтхагъ.

Зылыхъухэрэ зыдэшыIэм ехыллэгъэу къэбар горэ шьошIэмэ, телефонэу 02-кIэ е къалэу Мые-къуапэ и УВД иуголовнэ розыск ителефонхэу 596-522-кIэ, 596-553-кIэ шъукъытеонэу тышъо-лгъэу.

Тизэдэгущылыгъухэр

Наталья ШИРОКОВА: «Тиофшлэн уасэ кыыфэзышырэр тицыфхэр ары»

Хабзэ зэрэхьугъэу, министерствэ ыкIи ведомствэ зэфэшхьафхэм, цыфхэм ящылэкIэ-псэукIэкIэ мэхьанэ зилэ отраслэхэм илэсым кыкIоцI Ioф зэрашлагъэм изэфэхьысыж-хэм клэкIэу тигъэзетеджэхэр нэлуасэ афэтэшых. Адыгэ Республикэм IoфшлэнымкIэ ыкIи социальнэ хэхьоньгъэмкIэ иминистрэу Наталья Широковам бэмышлэу дытилэгъэ зэдэгущылыгъури ары зыфэгъэхьыгъа-гъэр.

— Наталья Сергей ыпхьур, министерствэм илэсэу икIыгъэм Ioф зэришлагъэм о пшгъэкIэ уегъэраза?

— О Ioфэу пшлагъэм уасэ фэшлы-жыныр кьин мэхьу. Ащ уасэ кыфэ-зышырэр тицыфхэр, республикэм шы-псэухэу зифэIo-фашлэхэр дгъэцакIэхэр, тикъэралыгъо пащэхэр ары. Ау, сэ кызырэсшлошлэрэмкIэ, уигъэрэзэнэу щыт илэсыр зэрэдгъэклотэжыгъэм. Пшэрылыгъу зыфэгъэуцужыгъагъэхэр гъэцэкагъэ зэрэхьугъэхэм арэуштэу са-гъаIo. Шыпкэ, бэ джыри тызыдэлэ-жэ, шыкIагъэу дэдгъэзыжыныр фаер, мафэ къэс пшэрылыгъыкIэхэр зыфэтэ-гъэуцужыкIэ, IoфыгъуакIэхэр къэуцух. Ахэм ахэтых цыфхэм псынклэу зэха-шлэхэрри, гу зылыамытэхэрри.

— Ахэм нахь игъэкIотыгъэу уакъытегушлэн хьумэ, сыда кьа-хэбгъэзыщтыр?

— Министерствэм пшэрылыгъыбэ иI. Мы лъэхьаным тэ къэралыгъо фэIo-фэшлэ 55-м ехьу цыфхэм афэтэгъэ-цакIэ. Ары пэпчэ епхыгъэ норматив-нэ бази тэгъэхьазыры, фэIo-фашлэр зыфэдэн фаер, идэгъугъэ кызырэрбгъэ-нэфэщтым афэгъэхьыгъэу. КIэкIэу къэплон хьумэ, тэ лъэныкIэ шхьэиц Ioф зыдатшлэрэр: социальнэу цыфхэр къэуцухьомэгъэнхэм пае къэралыгъом ахэм ахьщэ IэпыIэгъоу аритырэр аIугъэкIэгъэныр, цыф сымаджэхэм ясоциальнэ фэIo-фашлэхэр афэгъэцэклэ-гъэнхэр ыкIи социальнэ-Iофшлэн зэфыщытыкIэхэр гъэзеклогъэнхэр.

Адыгэ Республикэм и Президент иунашъокIэ 2009-рэ илэсым зэха-щэгъагъ кризисым пэуцужырэ Ioф-тхьабзэхэм язехьан фэгъэзэгъэ ко-миссие. Ащ хэхьэ социальнэ-Iофшлэн зэфыщытыкIэхэм языхт зэзыгъэшлэрэ, лыпллэрэ купэу сэ пэцэныгъэ зыды-зесхьэрэр. ТизэлукIэхэм ренэу ащызэ-фэтэхьысыжы цыфэу республикэм щыпсэухэрэм Ioфшлэн амалэу ялэр, а амалхэм зэрахэдгъэхьон тлэкIыщтым тегушхьэ.

Къэралыгъом цыф куп зэфэшхьаф-хэм ахьщэ IэпыIэгъоу аритырэр игъом аIугъэкIэгъэным фэгъэхьыгъэмэ, ар анахь дэгъоу кыддэхьухэрэм ащыщэу сшлош. ИкIыгъэ илэсым иапэрэ мазэм фэгъэклотэныгъэ зилэ цыфхэм ахьщэ IэпыIэгъур алэкIэгъэхьыгъэныр тIэклэ дгъэгужьогъагъ, федеральнэ казначействэм иунашъокIэ зэхьокIыны-гъэхэр тиофшлэклэ фэхьугъэти. Тэ ти-лажэклэ а Ioфым фэхьугъэгъэ шыкIа-гъэхэр зэкIэ мы илэсым дэгъэзыжы-

гъэныр ыкIи а лъэныкIэомкIэ сыхьа-тым фэдэу тикъулыкIэу Ioф ышIэныр кыддэхьугъэ. КIо, зэкIэми ашлэ щылэ мазэм и 12-м нахь пасэу хэти ахьщэр кытIупщынэу зэрэщымытыгъэр, ащ пае социальнэ IэпыIэгъур зэрэтыхэрэм ар тIэклэ гужьуагъэу а мазэм аIукIагъ. Ау арэуштэу зэрэхьуцым тэ ти-цыфхэр пэшлорыгъэшэу щыдгъэгъо-зэгъагъэх телевидениемкIи, гъэзетхэм-кIи.

— Социальнэ объектыкIэхэр рес-публикэм илэ хьугъэха икIыгъэ илэ-сым?

— Ары. Красногвардейскэм дэтыгъэ клэлэцIыкIу IыгыпIэу социальнэ Iэпы-IэгъумкIэ чыпIэ Гупчэ тшIыжыныр бэ-рэ тызыпылыгъэр АР-м и Президент-рэ и Премьер-министрэрэ яшIагъэкIэ 2009-рэ илэсым тухыгъэ. Ащ пэлухьэ-гъэ мылгъур федеральнэ ыкIи респу-бликэ бюджетхэм кьатфырагъэкIыгъ. Зипсауныгъэ пыч фэхьугъэ клэлэцIыкIу 60 чIэсыным ар фытегъэпсыхьагъ. Ащ реабилитационнэ оборудованиеу чIэтын фаер зэкIэ федеральнэ мылгъумкIэ тшIэфыгъэ. Мы лъэхьаным клэлэцIыкIу 30 мафэ къэс специалистхэм ащ щау-плгъэклун алэкIыщт. Ау, кризисым ыпкIэ кыкIыкIэ, гупчэм иIoфшлэхэм япчъа-гъэ джыдэдэм хэдгъэхьон тлэкIырэп. Мы гупчэм илэ дэпIэ, цокъэшI мастер-скойхэр, парикмахерскэр, компьютер классыр.

ИкIыгъэ илэсым тиминистерствэ хэлэжъагъ чыпIэ кьин ит клэлэ-цIыкIыкIу IэпыIэгъу афэхьугъэнымкIэ федеральнэ Фондым зэхичгъэгъэ зэ-нэкъокIум. Ащ тэ проектив етхьы-лэгъагъ, ахэм ащыщэу «Смежная про-фессия» зыфилорэм теклоныгъэр кы-дихыгъ ыкIи а проектив щыIэныгъэм щыдгъэцэклэжыным пае сомэ милли-онрэ мин 320-рэ кытIагъушхьыгъ. Про-ектым Ioфыгъо шхьаIэу кыдилгы-тэрэр клэлэцIыкIу сэкъатхэм янэ-ятэ-хэм сэнэхьат ягъэгъотыгъэныр ары. ЯклэлэцIыкIухэм гупчэм щалэплгъэфхэ ежхэр Красногвардейскэм дэт лице-им шеджэх ыкIи сэнэхьат зэфэшхьаф-хэр ялэ хьугъэу ащ свидетельствэхэр кьащаратыжыкIэ.

ИкIыгъэ илэсым, ащ ыпэкIи, къэшъошIэжыныр фаер, нэж-лужьхэр зыщалыгъ учреждениехэм ащыщхэм чыпIэ зэфэшхьафхэм машIом закы-щишти, цыфхэр зэрэхэклодагъэхэр. А тхьамыкIагъохэм апкIэ кыкIыкIэ ти-учреждениехэр лыпллэн (надзор) ор-ганитфым зэпымыоу ауплгъэIугъэх.

Ахэм зэфэхьысыжэу ашIыгъэхэм кьа-щыхагъэщыгъэх шыкIэгъэ тIэклэ-шъокIухэр, шыкур, зэ-фашIыжыныр фаер зы-пари кьахэкIыгъэп.

А шыкIагъэхэр зыфэгъэхьыгъэхэр мэшIогъэкIосэ кьулыкIум шэ-пхьакIэу ыгъэу-цугъэхэм адиштэу тиучреждениехэр гъэпсыжыгъэнхэр (алыргъухэр джэ-хашьохэм атемы-лынхэр, краскэ дэпкхэм ащымы-фэгъэныр, пчэхэр нахь шьуамб-гъо шIыгъэн-хэр) ары. ИкIы-гъэ илэсым ахэм афэдэ Ioфшлэнхэм сомэ миллион

20-м ехьу апэIудгъэхьагъ. Ау мэ-шIогъэкIуасэхэм шэпхьакIэу кьагъэ-цухэрэм адиштэу тисоциальнэ учре-ждениехэр зэкIэ дгъэпсынхэм пае зэкIэмкIи сомэ миллион 100 ти-щыкIагъэу кьэтылгъэгъагъ. А шы-кIагъэу кьахагъэщыгъагъэхэм япроцент 97-рэ фэдиыр дэдгъэзыжыгъах.

— Министрэ IэнатIэр бэшлагъэн зыбгъэцакIэрэр, министрэхэм оц нахь ныбжыкIи ахэтэп. Сыда анахь кьиньбэ непэ кьызыпыкIэу кьып-щыхьурэр, сьд фэдэ чыпIэ «зэжъуа» шьуилэхэр?

— Кьиньгъуабэм тарехьылэ. Зэ-пыу имыIэу Ioф зыдэшлэгъэн фаер хьу-рэр тизаконодательствэ «еупсэгъэныр» ары. Аужыр илэси 3-м кыкIолл, тэ тиминистерствэ ыпкIэ кыкIыкIэ, за-конодательствэм ыкIи нормативнэ акт зэфэшхьафхэм зэхьокIыныгъэ, хэгъэхьон 200 фэдиз афашыгъ. Тызфэгъэзэгъэ от-раслэр нахь кьэзыгъэкIынырэр кьы-тэуалэхэрэм янахьбэр щылэклэ-псэукIэ амал зимылэхэу, зипсауныгъэ зэщы-кьуагъэхэу, нэж-лужьхэу щыIэныгъэм чыпIэ кьинь ригъэуцугъэхэу зэрэщы-тыр ары. Шыпкэ, ныбжыкIэхэри кьытфэклох, сэ сызэрэныбжыкIэм па-еми сшлэрэп. Ау хэти IэпыIэгъу тыфэхьу тшIоигъу, тиамал кьызырэхьэу талэIэ.

— БлэIыгъэ гъэмфэ зыгъэпсэ-фыгъо кампаниер зэхэцагъэ зэрэхьу-гъагъэм сьд кьенIоллэн илэкIыщт?

— Ащи кьиньгъуабэ кьыпыкIыгъ, шьушыгъуаз тхьамыкIагъо кьызырэхэ-кIыгъэми, зыгъэпсэфыпIэхэм ащыщ щылэгъэ клэлэцIыкIум идунай зэрихь-жыгъэм. КIэлэцIыкIухэм ягъэмфэ зыгъэпсэфыгъо изэхэщэн хэт ыпшэ-рилхьажыгъэми (кьэралыгъо учре-ждениеми, акционер обществоми), шап-хэхэр тэры зыгъэуцунхэ фаер. Етлани республикэ бюджетым кьыхэкIыгъэ мылгъумкIэ ар зэхэцэмэ, нахь пхьашэу тыкьекIоллэн фаер. Тихэуконыгъэхэр кьыдгурэлох. А тхьамыкIагъор кьызы-хьум ыуж псынклэу тиофшлэклэ зэб-лэтхьугъэ: клэлэцIыкIухэм зэралыплгъэ-хэрэр дгъэлэшыгъэ, вожатэхэм яде-журствэ нахь дгъэпытагъэ, нэмыкI Ioф-тхьабзэхэми тыналэ нахь атетыздагъ.

Гъэмфэ зыгъэпсэфыгъо кампаниер мы илэсым зэрэзэхэщтми, мылгъ-коу ащ пэлухьащтыр кьызыратIу-пщыщтми зэхьокIыныгъэхэр афэхьу-щтых, федеральнэ законхэм кьызырэ-далыгъэу. Ioф зышлэрэ ны-тыхэм яклэ-лэцIыкIухэм апае путевкэхэм ауасэ джы республикэ бюджетым кьытIу-пщыщт. Бюджетым мы илэсым а Ioфхэм апэIудгъэхьаным пае сомэ мил-

лион 19,5-рэ кьыщыдэлгытагъ. ТапэкIэ соцстрахым гъэмфэ зыгъэпсэфыгъо кампаниер пае кьытIупщыщтыгъэ ахь-щэм фэдиз (сомэ миллион 70-м ехьу) минфиным кьытитынэу тегъэгугъэ, клэлэцIыкIоу а кампаниер кьыхьагъэу-бытэрэм ипчъагъэ кьыщымыкIэным пае. Джэщ фэд, гупчэ тиминистерствэм зэзэгъыныгъэ дэтшIыгъэ клэлэцIыкIоу чыпIэ кьинь итхэм япсауныгъэ гъэпы-тэгъэным пэIудгъэхьаным пае кьыт-фатIупщыщтыгъэ субсидиер хагъэхьо-нэу. Аужыр илэси 5-м сомэ миллион 12 субсидиер хьуштыгъэмэ, мы илэ-сым ар миллион 40,5-м нэсыщт. Япса-уныгъэ изытет елыгыгъэу санатори-ехэм кьащIэзэнхэ фаер медицинэ иIoфшлэхэм алгъыгъэхэрэм ыпкIэ хэ-мылгъэу путевкэхэр джыри яттыщтых.

Гъэмфэ зыгъэпсэфыгъо кампаниер джы зы Ioфыгъо клэу кьыхьахьан ылгъэ-кIыщт. Ар зыфэгъэхьыгъэр ны-тыхэр путевкэхэм ящэфын кьыхэгъэлэжыгъэн-хэр ары. Ахэм кьатын фаер хьуштыр гьотэу ялэм елыгыгъэщт. Ащ фэдэ рекомендации гупчэм кьэты.

— Ветеранхэм унэхэр ягъэгъо-тыгъэным Ioф клэкIэу игугъу кьытфэшIба.

— Ащ фэгъэхьыгъэу бэ кьэтыхьэр, кьэтыагъэр. КIэкIэу кьэслон слэкIы-щтыр: ащ фэдэ субсидиер етгыным ифи-тыныгъэ зилэу чызым хэтыгъэр нэб-гырэ 49-рэ. Нэбгырэ 42-м субсидиер аратыгъ, ушхьагъэу зэфэшхьафхэм апкIэ кьыкIэу нэбгыри 3-р учетым хэ-тыжэп, нэбгыри 4-у кьэнагъэми ар аратыщт. Ау законодательствэм зэхьо-кIыныгъэу фэхьугъэхэм апкIэ кьыкIыкIэ, субсидиер зэрэтын фэе ветеранхэр на-хьыбэ хьугъэ. Щылэ мазэм и 1-м ехьулэу ахэм япчъагъэ нэбгырэ 70-м нэсыгъ. Ау мыщ дэжыным зы чыпIэ ветеранхэм анаIэ тырызгъадзэ сшIо-гъу: субсидиер кьаIышхьуныным пае псэупIэу (унэу) шьуилэхэр зэблэшху-мыхьух, квадратнэ метрэ нахь макIэ зэралыгъэклэ ахэр шьуымыжыкIэ. Зыщышхьуыгъэгъушш ащ фэдэ Ioфхэр зэкIэ зэрэтыхьэрэр, хабзэм ахэм гьу-нэ зэралыфырэр. Арэуштэу зыхьурэм, унэ кьыуатыным пае илэси 5 те-мышлэу чызым ухагъэуцожьыщтэп.

— Сьд фэдэ пшэрылыгъа мы лъэхьэнэ благъэхэм зыфэгъэуцужы-жыхьэрэр?

— Псэуыи апэу учреждениеу кьы-тэпхьыгъэхэм яматериальнэ-техническэ базэ дгъэпытэныр, зыкьедгъэлэтыныр ары. Тиунэ-интернатхэм ачIэс нэж-лужьхэм ящылэклэ-псэукIэ нахьышIу шьыгъэным фэлэжэщт республикэ про-граммэ тштагъэ. Мы илэсым ахэм гъэцэклэжыныр Ioфшлэнышхохэр ащы-кIоштых, ахэм апае мылгъу бюджетым кьыщыдэлгытагъ.

— НэмыкI регионхэм яминистер-ствэхэм зыжыгуапынэмэ, сьдзуцтэу «шьукъэлгъагъора»?

— Дэу, ауж тыкьинэу кьысшIо-шIырэп. ЩыкIагъэу тилэхэр дэдгъэзы-жыныхэм ренэу тыпыл, коллективым опыт дэгъу иI, Ioфшлэклэ амалышIу Iэклэ. НэмыкIхэм тызэрэтекли, кьызырэттеклихы шыл. ГушыIэм пае, Къэбэртгэе-Бэлыкьарым тэ тилэ соци-альнэ учреждениехэм (унэ-интернатхэм) афэди злэп, ар кьызыхэкIырэри кьы-жьугурэIo — адыгэ лэпкхэм яжы-хэр чIадзыжхьэрэп. Ау тэтыхэм ачIэсхэм янахьыбэм лъфыгъэхэр ялэх, ау... МинистерствэхэмкIэ тызэнэкъокьу-рэп, тызделэжы, упчIэжыгъэу тызфэхьу, ар тиофшлэнкIэ шэпхэ шхьаIэу тил.

— Тхьагъэгъэпсэу гушыIэгъу укьы-зэрэпфэхьугъэмкIэ, шьуигухэлхэр кьыжсудэхьунхэу тышгъуфэлгъаIo.

ЖАКIЭМЫКIО Аминэ.

ТЕКЮНЫГЪЭМ ия 65-рэ ИЛЬЭС ИПЭГЪОКИ

Барташук Генрих Владимир ыкьор 1939-рэ ильэс-сым кьалэу Баку кышчыгъу. Гурыт еджапэр кызеу-хым мэкьумэщ институтэу ащ дэтым члахы, инженер сэнэхьат зэригъэгъотыгъ. Ащ ыуж Баку дэт дзэ училищым щеджагъ. Офицер ныбжьыккэм мотошхончэо полкым кьулыкьур щыригъэгъагъ. Етланэ взводым ипашэу Тбилиси кьулыкьу щыхыгъ. Связым ибатальон икомсомольскэ организацие исекретарыгъ. Бэ темышлэу Баку кьашэжыи, полкым икомсомольскэ организацие исекретарыгъ, етланэ дивизион икомсомольскэ организацие секретарь фашигъ. Мотошхончэо полкым ипропагандистыгъ.

1970 — 1975-рэ ильэсхэм ГДР-м щылэгъэ тидзэхэм ахэтэу полкым, бригадэм япропагандистэу, зенитнэ-топ полкым иполитотдел ипашэу кьулыкьур ыхыгъ. В. И. Лениным ыцлэ зыхырэ дзэ Академиер заочнэу кьыухыгъ.

1975 — 1977-рэ ильэсхэм дивизион иполитотдел ипашэу игуадзэу кьалэу Грознэм щылагъ. 1977 — 1984-рэ ильэсхэм я 9-рэ мотошхончэо дивизион иполитотдел ипашэу Мыекьуапэ кьулыкьу щыхыгъ. 1985 — 1987-рэ ильэсхэм Республикэу Анголэ щылэ совет-

скэ дзэхэм ахэтэу боевой юфгыгъохэм ахэлэжыгъ.

Жьогъо Плыжым иорденрэ медаль зэфэшъафхэу 21-рэ илэх. Ахэм ащыц Республикэу Анголэ имедалэу «Оже Энде» зыфиорэр.

1987 — 1989-рэ ильэсхэм Ленинград дэт Суворовскэ училищым иполитотдел ипэцагъ. 1990 — 2000-рэ ильэсхэм дзэ комиссарым илэпылэгъоу Адыгэ Республикэм ивоенкомат ютыгъ.

Полковникэу Г. В. Барташук заомрэ дзэ кьулыкьумрэ яветеранхэм я Адыгэ республикэ комитет итхьамэтагъ. Ветеранхэм я Адыгэ республикэ Совет итхьаматэ игуадзэу юф ышлагъ. 2007-рэ ильэсым кышчыгъагъэу Адыгэ Республикэм иветеранхэм я Совет итхьамат. «Адыгеим и Щытхьузехь» зыцлэ медалыр кызфагъэшъошагъэхэм ащыц.

Икыгъэ ильэсым ветеранхэм яреспубликэ общественнэ организацие юфэу ышлагъэхэм аклэххэм ыккы ильэсымккэ гухэлэу ялэхэм ар непэ кьатегушылэ.

МЭФЭКИЫШХОМ ЗЫФЭТЭГЪЭХЪАЗЫРЫ

Ветеранхэм яобщественнэ организацие икыгъэ ильэсым юфэу ышлагъэм укытегушылэным пач кышчыгъэщын плъэ-ккы юфтыгъабзэу зэшъахыгъэр маккэп. Апэу зигугъу кьэсшы сшюигъор Хэгъэгъу зэошхом иветеранхэр тэрэзэу учет шыгъэнхэм илоф ары. Ар зэрифэшъуашэу агъэцклагъ кьэлэ ыккы район ветеран организациехэм. Зэккэмккы республикэм пенсионер-ветеранэу 122800-рэ щэпсэу. Ахэм ащыцэу 1400-р Хэгъэгъу зэошхом хэлэжыгъэх. Ау мы пчъагъэхэу зигугъу кьэсшыгъэхэр зыпкы итэу щытхэп. Гукъау нахь мышлэми, фронтовикхэр нахь маккэ мэхьух. Етлани ахэм азыныккы нахьыбэр сымаджэе е унэм кыккыжынынхэу амал ялэп.

Непэ республикэм иветеранхэм я Совет район организацие 7-рэ кьэлэ организацие 2-рэ кышеубытэх. Анахь инэу ахэм ахэтхэр ветеранхэм я Мыекьопэ кьэлэ Совет ипэублэ организациехэр арых. Республикэм иветеран организацие пстэу-мэ предпритиэхэм аналэ атет. Еджаплэхэр ыккы заом сэкьат хэхъухагъэхэр ащыгъушпэхэрэп. Сымаджэхэм ящылэккэ-псэуккэ зэрагъашлэ, ахэм материалнэу адэлэпылэх. Мэфэккы мафэхэм атефэу сэ-кьатхэм гъомылапхэ зэрылэ лалымэкхэр алэклагъахэх.

Икыгъэ ильэсым Урысыем ыккы Адыгеим афэгъэхьыгъэ мэфэккы мафэхэу кышчыгъагъэхэр зэрэдгъэмэфэккыгъэхэр тыгу кьэдгъэккыжыи. Ахэм ащыцэу апэу зигугъу кьэтшыишэу щытхэр Адыгеим ыккы Кубань нэмыц-фашистыдзэхэр зарафьжыгъэхэр ильэс 66-рэ зэрэхъугъэр, а хьугъэ-шлагъэм фэгъэхьыгъэу анахь зэошхохэр зыщыклогъэ чыпкэхэм автопробег зэрашчызэхэтцагъэр, конференциехэр ыккы «Лэнэ хьураехэр» зэрэщылагъэхэр арых. Джащ фэдэу Теклоныгъэм ия 64-рэ ильэс ипэгъоккэу ыккы ащ фэгъэхьыгъэу зэхэтцагъэ юфтыгъэ-бзабэ. Етлани Мыекьуапэ ипподром «Мэшлэ десантым» фэгъэхьыгъэу АР-м и РОСТО (ДОСААФ) ишлэ хэлэу кышчыгъэлэгъуагъэхэм Адыгеим иеджаплэ-

хэм ачлэс ныбжьыккэхэр бэу ахэлэжыгъэх. Гушлугъоккэ хагъэунэфыккыгъэх инженеридзэхэм, хыдзэ флотым, милицием, нэмыккэхэм ямэфэккыхэр. Ахэм афэдэ юфгыгъохэр зехъэгъэнхэмккэ ветеран организацием илэпылэгъу кыфэхъу-гъэх кьалэм, районхэм яадминистрациехэр ыккы народнэ депутатхэм ясоветхэр.

Зэккэмэ анахь кьахэщэу хэдгъэунэфыккыгъэмэ ащыц Теклоныгъэм и Мафэ. Мэфэккы кьэмысызэ АР-м и Президент заом хэтыгъэхэр ригъэблэгъагъэх, ахыцэ шлугъафтын нэбгырэ пэпчэ ритыгъ. Районхэм япашэхэм а юфшлэныр зышчыгъэгъушпашэгъэп, кьалэхэри джащ фэдэх. Ахэм адаккы, Хэгъэгъу зэошхом хэлэжыгъэхэу, сымаджэхэу яунэхэм арысхэм ветеранхэм яреспубликэ Совет илофшлэхэр анэсыгъэх, гъомылапхэхэр афахыгъэх.

Зэошхор кызежыгъэ шыгъо мафэри зэрифэшъуашэу агу кьагъэккыжыгъэ, саугъэтхэм кьэгагъэхэр аклэралъагъэх. Республикэм иветеран организациехэм ныбжьыккэхэр ягъусэхэу, кьэлэ ыккы район администрациехэм япашэхэр ялэпылэгъу заом хэккылагъэхэм, лы-хъужьхэм ясаугъэтхэр агъэтэрэзыжыгъэх, тамыгъэхэр атырагъэуцожыгъэх, агъэкъэбзагъэх. Ветеранхэм яреспубликэ Совет «Теклоныгъэм ифонд» игъусэу заом фэгъэхьыгъэу тхылы зэфэшъафхэр кьыдагъэккыгъэх.

Теклоныгъэм ия 65-рэ ильэс изыфэгъэхьызырын ветеран организацием зыригъэжыгъэр непэп. 2009-рэ ильэсым игъэтхэпэ мазэ щегъэжыгъэу зыфегъэжыгъэ юфтыгъабзэмэ ащыц дзэ-тарихь эстафетэу «Правда о второй мировой войне» зыфилоу зэащагъэр. Ащ дэлэжыгъэр лектор купым хэтых контр-адмиралэу М. Тхьагъэпсэур, АР-м и Кьэралыгъо Совет — Хасэм идепутатхэу Е. Саловыр, С. Писымак, дзэ кьулыкьум иветеранэу Л. Рудяк, Адыгэ республикэ клэлэгъэдэжэ колледжым ипашэу К. Апумьжыыр, нэмыккэхэри. Лектор купыр ащылагъ Мыекьопэ гурыт еджаплэхэу NN 17-м, 11-м, 5-м,

Кошхьаблэ, Тэхьутэмыкьуае, Инэм, Пэнэжыкьуае, Красногвардейскэм. Лекторхэм зэошхом фэгъэхьыгъэ кьэбархэм ащыцхэр еджапкэхэм кьафалотагъэх, ахэр лэжэу ныбжьыккэхэм ашлэгъэшлэгъоныгъэх. Джыри тапэккэ, Теклоныгъэм и Мафэ кьэмысызэ, нэмыккы районхэм ыккы кьалэм яеджаккэхэм купыр алу-ккэщт.

Ильэсэу кышчыгъэм кыхиубытэрэ мэфэккы мафэхэр зэрэхэдгъэунэфыккышты-хэм игугъу кьэтшыи, ильэсныккы планэу дгъэуцугъэми тыккытегушылэн. Анахь мэфэккы мэфэшхоу тызпэгъоккырэ Теклоныгъэм ия 65-рэ ильэсэу жьоны-гъуаккы и 9-м тыхэгъэу шыагъэунэфыккыштыр ары. Ащ ипэгъоккэу ветеранхэм яреспубликэ Совет юфшлэнэу ригъэжыгъэхэр лъэгъэккыгъэх. Шыпккэ, а юбилей гушлэгъо мафэр кьэсынклэ охытэ дэхэккэе шыл, ау, тэ зэрэтлыгъэрэмккэ, ащ фэдэ мэфэ хьарышхом изыфэгъэхьызырын нахь пасэу емыгъажьэмэ игъо уфифэгъыштыгъэ. Зэошхом имэшлэ лыгъэ зилэужыгъо шыпккэр цыф жьугъэхэм, анахьэу тиныбжьыккэхэм, атхьаккымэхэм арамьгъэккыгъэм нахь тэрэзэу тэлыгъэ. Сы-дэу щытми, Теклоныгъэшхом ия 65-рэ ильэс нэмыккы гушлэгъо мафэу ильэсым кышафэхэрэм атеккэу, заом хэлэжыгъэхэр агъашлэхэу, агъэлъапкэхэу зэрэзэхэ-щт шылккэхэр планэу дгъэуцугъэм кьыделъытэх. Дгъэхьызырыгъэ планым тегъэпсыккыгъэу ветеранхэм якъэлэ, район организациехэм юфшлэнхэр рагъэккыккыхэхэ, юбилеймккэ ашлэщтхэр агъэнэфагъ, ашлэн фаеу рахъухьэрэ юфтыгъабзэхэм язэшлэхын яшчыпккэу ыужытых. Ветеран организациехэм чыпкэ гъэлорышлэлэхэм япашэхэр яупчлэжыгъухэу зэдэгущысэхэшэ, ягужэлхэр зэдагощы.

Щылэ мазэм кыхиубытэгъэ юфтыгъабзэхэм ащыщых Мыекьуапэ нэмыц-фашист техаккэхэм кьэзэралэклахыжыгъэм ыккы кьэлэшхоу Ленинград иблокадэ тидзэхэм зытырахыжыгъэм афэгъэхьыгъэ мафэхэр. Джащ фэдэу инженеридзэхэм

ямэфэккы зышчыгъэунэфыккырэ гушлэгъо мафэри а мазэм кышчыгъэ. Мэзери хьугъэ-шлагъэхэмккэ бай. Ащ и 18-м Адыгеим фашистхэм ядзэхэр рафыжыи, хэкур шыгъафит зэрашчыжыгъагъэр игъэккы-тыгъэу хагъэунэфыккышты. Афганистан тидзэхэр кызырашчыжыгъэхэр ильэс 21-рэ зэрэхъурэри а мазэм тегъэ. А пстэу анахь мэфэккы инэу альгытэрэр «Хэгъэгъум иухъумапкэхэм я Маф» зыфилоу гушлэгъо зэхэхэу мэзаям и 23-м зэхашчытхэр ары.

Гъэтхалэм и 8-у бзылгыгъэхэм ямэфэккы мафэу ильэс кьэс хагъэунэфыккы-рэм гушлугъоккэ пэгъоккышты. Ащ ехьулэу фронтовик бзылгыгъэхэр зы-хэлэжыгъэхэ слет зэхэтщэщт. Кьырагъэ-блэгъэщты а мафэм кьэлитлэурэ райо-ниблымрэ ащыпсэурэ бзылгыгъэхэу Хэгъэгъу зэошхом хэлэжыгъэхэр. Ипсау-ныгъэ изытет кышчыгъэу юфтыгъабзэм кьеккылэн зымылэгъышты фронтовикхэр-ри ащыгъушпэщтхэп, дахэ аралощт.

Мэлылгыфэу иапэрэ мафэхэм ате-фэу агъэмэфэккыишэу тиветеран организа-цие ыналэ зытыридагъэмэ ащыц «Урок мужества» зыфилоу зэхэхэу «Хэти ащыгъушпашэгъэп, сыди ащыгъушпашэгъэп» зыфилоу епхыгъэ слетэу рагъэккы-штыр. А юфшлэным хэлэжыгъэщты рес-публикэм и ДОСААФ-рэ Мыекьопэ дзэ гарнизоным идзэккылэхэмрэ. Ащ изаккып, а мазэм автопробег зэхэтщэщт. Зыфэгъэ-хыгъэщтыр Адыгеир тидзэхэм шыгъафит зашыжыгъэр ильэс 67-рэ зэрэхъугъэр ары. Джащ фэдэу Хэгъэгъу зэошхом хэлэжыгъэ ветеранхэм ныбжьыккэхэмрэ еджапкэхэмрэ алугъэккыгъэнхэр, а юфтыгъабзэр Мыекьуапэ, Адыгэкьалэ, зэккэ район гупчэхэм ащызэхэщгъэнхэр мэлылгы-гъу мазэм зэшлэхыгъэнхэ фае. Дзэ-тарихь конференциеу «Зэошхом ильэхьан Адыгеим щыщхэм лыхъужьныгъэу зэ-рахьагъэр» зыфилоу зэхэтщэщт. Ятло-нэрэ дунэе заом нэмыц-фашистыдзэхэр зэрэщызэхаккытагъэм фэгъэхьыгъэу «Лэнэ хьурае» дгъэхьызырышты.

Дзэ-тарихь эстафетэу ыпшэккэ зигу-гъу кышчысшыгъэм хэт лекторхэм яюфшлэни лъагъэккыгъэх. Зынэмысыгъэхэ районхэм, джащ фэдэу Мыекьуапэ дэт гу-рыт еджапкэхэм яныбжьыккэхэм залуа-гъэккышты, зэошхом ишыпккыпкэ зыфэ-дэм шагъэгъозышты.

Зэрэхабзэу, Теклоныгъэм ия 65-рэ ильэс кьэсынклэ мэфэ зытлугъ нахьыбэ кьэмынагъэу Адыгэ Республикэм и Пре-зидент Хэгъэгъу зэошхом хэлэжыгъэ ве-теран куп ригъэблэгъэщт, дахэ кьарилошты. Джащ фэдэу Мыекьуапэ, Адыгэкьалэ ыккы район гупчэхэм япашэхэм ащ фэдэ юфтыгъабзэхэр зэшъахынхэу щыт.

Планэу зэхэдгъэуцагъэм ялахьышлэу кышчыгъагъэ республикэм иминистрэхэм я Кабинет илофшлэхэм. Анахьэу тыналэ зытетын фаеу ащ кьыдилыгъэхэрэм ащы-щых Хэгъэгъу зэошхом хэлэжыгъэ ве-теранхэм арысхэ джыри зэ ушлэгъэжы-гъэныр. Ащ щыцэу сэкьатхэр, хэккыла-гъэхэм яунагъохэр, тылым щылэжыгъэхэр, дзэ кьулыкьум иветеранхэр, сым-аджэхэу зеккыжын зымылэгъыккыхэр хэд-гъэунэфыккышты.

Тинэплэгъэу ит зыпыт ыккы респу-бликэм ипашэхэм ащыгъушпэрэп зэошхом хэлэжыгъэхэм ящылэккэ-псэуккэ нахьы-шлэу шыгъэныр. Урысые Федерацием ипашэхэм рахъухьыгъэ программэу унэ зымылэхэм илэпылэгъу афэхьунхэм тегъэ-псыккыгъэм игъэцккэн тыпылы. Ащ фэгъэхьыгъэу фронтовиккыбэм лъэлэу тхылы-хэр кьатхыгъэх ыккы унэ зэрэтыпхэхэм зэккэми алэклагъэхьащты. Хэхэм афэдэ юфтыгъохэр дгъэцккэнхэу тапэ илэ.

Теклоныгъэм юбилей мафэ кьэс нахь тпэблагъэ мэхьу. Тыхэгъэу ис цыфхэм, непэрэ ветеранхэм ильэсиплэным кыккылоу апэккыккыгъэ зэошхор тынэгъу кыккылоу. Юбилей мэфэккышхом зэрифэшъуашэу тыпэгъоккыным тишчыпккэу зыфэтэгъэ-хьызыры.

ШЫМЫГЪЭХЪУ Мурат.
АР-м иветеранхэм я Совет ипресс-секретарь.

Бзыльфыгъэ насыпышл

Насыпыр зыфэдэ къэмы-хьугъэ мылькышху. Хьалэлэу, угу етыгъэу Иоф шлэзэ, цыф-хэм лъытэныгъэ къыпфашлэу, сыдигъуи ахэм урящыклагъэу, уиофшлагъэ осэ икыу къыраты хьумэ, сэ сишлэшлыкIэ, насыпыгъэшху.

«Насыпыр Iахь мыгощ», еIо адыгэ гушыIэжъым. Ежъ-ежырэу насыпышлэ зыми зышын ыльэкышху, ащ цыфыр фэбэнэн фае. Сыдэушху фэбэнэщт? Зэфэныгъэ, шыпкэ-ныгъэ, гукIэгъуныгъэ хэлъэу, шушлэныр игъогогъоу, идахэ аригъалоу, хьалэлэу лэжъэрэ цыфыр насыпышлэ. Ащ фэдэ цыфым ыныбжыкIэ къытефи зигъэпсэфынэу тIысыжыгъэми, ащыгъупшэрэп, шъхьэкIэ-фэныгъэ къыфашы, ыцIэ дахэ-кIэ рало. Ащ фэдэ цыф шлагъу сэри непэ зигугъу къэсшлэмы сшлэогъор. Ар Псэйткыу шыпсэу, лъфыгъиплIым янэу Ахэджэго Луиз Юсыф ыпхьур ары.

Адыгэ гушыIэжъэу «Бзыль-фыгъэм ылашхъэ ышхъэ ишъуаш» зыфиIорэр Луизэ ехьылIэгъэ шыпкэу шьт. Ащ ишыIэныгъэ къырыкIуагъэм дэгъу дэдэу сыщыгуаз: иныбжыкIэгъум зауэрэ Мыекъуапэ шыслэгъугъ, унагъо ихыи, ишхъэгъусэу Казбекрэ ежырэ Псэйткыу къызэкIожъхэм, илээс пчъагъэрэ кIэлэгъаджэу Иоф адэсшлагъ. Луизэ бзыль-фыгъэ шлагъу, цыф нэшлэ-гу-шлэу, акылышлэу. ШыIэныгъэм диштэу, ыгу мыкIодэу игъашлэ къехъы.

Ташыщ пэпчъ, тыдэ шыIэми, чэфыгъо е гукIодыгъо уахътэ къекIымэ, упчIэжъэгу къыфэ-хъоу гупсэ цыф горэ иI. Ыпашхъэ итэу ыльэгъурэм фэдэу мэкъэ мылукIэ ащ дэгъушлэ, игушлэагъо щегъэгъуазэ гуапэ зэрэфэжъуштыр ешIэш.

Джащ фэдэ ны гүмэкIыл Луизэ, къэбарэу илфыгъэхэм къапкъырыкIырэр экIэ апэ къызылтылэсырэр ежыр ары. Адыгэ унэгъо экIужэ Ахэджа-гомэ яунагъо: шлэм, дэхагъэм, Iэдэбныгъэм зышлэты, шъхьэ-кIэфэныгъэ, зэгурыIоныгъэ ыкIи зыфыштыкIэ дэгъухэр шалэжыкI. Унагъо зыхьагъэм къышгъэжъагъэу а лъэпсэ пы-тэр ащ шыуцугъэу, зэшхьэгъу-сэхэм яшыIэныгъэ ыпэкIэ лъа-гъэкIуатэ.

Теуцожэ районым ит къуа-джэу Гьобэкъуае шыщ дзэ къулыкушлэу Уджыкху Юсыф иунагъо 1939-рэ илээсым

къыхьухъэгъэ сабым Луизэ фаусыгъ. Пшъэшъэжыер цы-кIу дэдэу янэ идунай ыхъо-жыгъ. Къынэу ыльэгъугъэм гъунэ илагъэп, ау ар Тхьэм зэ-ригъэфагъэу шытыгъ — ухэт-кIи зи хэпшыхьан плъэкышху.

Пшъэшъэжые цыкIум ипIун анахъэу зыфэгъэзэгъа-гъэр янэжъэу Гошхъурай ары. Ар акылышхо зилэ бзыльфы-гъагъ, Луизэ цыкIум ыпэ хэ-тIэгъагъ, тегуIыхъэщтыгъэ, пIуныгъэ тэрэ зэрэригъэгъоты-щтым пылтыгъ. Пшысэу, тхы-дэжъэу, оредыжъэу, хьугъэ-шлэ-гъэ гъэшлэгъонэу ышлэщты-гъэр бэ дэдагъ, ахэм ащышхэр къыфиIуатэщтыгъэх. А зэ-пстэуэм къахэкIыкIэ ицIыкIу-гъом къышгъэжъагъэу пшъэ-шъэжыем жэрыIо народнэ творчествэм шлэуэгъу фыри-лэу къэгъэжыгъ.

Охътэ зэблэкIхэм ащыщ илээсхэм Луизэ къалэу Горь-кэм (джы Нижний Новгород) щеджэнэу хьугъагъэ, урысы-

бзэр нахъ дэгъоу, нахъ куоу ышлэ-нымкIэ лъэшэу ащ ишлэагъэ къекIыгъ.

Илээс заулэ т е ш I а гъ э у Уджыкху Юсыф иунагъо зэхъо-кIыныгъэхэр шыхъугъ, лым ятIонэрэу къы-щэжыгъ. Уна-гъом кыхьэгъэ бзыльфыгъэр

лушэу, цыфы-шлэу шытыгъ, пшъэшъэжыем н ы б д ж э гъ у шыпкэ фэхъу-гъагъ. НынэпIо-сым зэрэфэра-зэр къыхъэу гушыIэ дахэхэм-кIэ Луизэ къы-тегушыIэ. Нэу-жым Луизэ ши-тIу илэ хьугъэ, Владиславрэ

А с л ъ а н р э . Уджыкху уна-гъом кIалэхэм яегъэдэжнрэ япIунрэ мэхъа-нэшхо шыраты-щтыгъ. Акы-лышлэу, ишлэ-ныгъэхэм ренэу зэрахигъэхъо-щтым пылэу къ э т д ж ы гъ пшъэшъэжыер.

ЕджапIэр къызеухым Луизэ Адыгэ къралыгъо кIэлэгъэ-джэ институтым филологием-кIэ ифакультет чIэхъагъ, шлэ-ныгъэ куоу илэр къышгъэжъэ-гъуагъ, дэгъу дэдэу щеджагъ, студентхэми кIэлэгъаджэхэми пшъэшъэ тхьоплэ дахэр агу рыхьыштыгъ. Институтым иаужырэ курс щеджэщтыгъ Казбекрэ Луизэрэ зэшхъэ-гъусэ зызэфэхъухэм. А уахътэм Казбек институтыр къыухы-гъэу Мыекъуапэ Иоф шишлэ-щтыгъ. Нэужым зэшхъэгъу-сэхэр къуаджэу Псэйткыу къэ-кIожыкх, ублэлIэ еджапIэм шылажъэхэу рагъажэ.

Сабыи цыкIу апылэу ныбжыкIэхэм къуаджэм шып-сэунэху аублэ. ШыIэныгъэм къыныбэ шызэпачынэу хьугъэ, ежъхэм акIуачIэ нэмыкI зи гу-гъапIэ ялагъэп. ИкIыгъэ ллэ-шлэгъум, 1960-рэ илээсхэм, чыиф унэ экIагъэх къуаджэм дэтыгъэхэр, ахэм ащышхэр жъы хьугъагъэх. Казбек ятэ

илэжыгъэп, унагъор къыдэлэ-пылэным ычIыплэ ежыр аде-лэн фаеу хьугъагъэ. Зэшхъэ-гъусэхэм апашхъэ Иофыгуабэ къытаджэщтыгъэ, ахэри дагъэ-цакIэхэзэ, тIури мафэ къэс ИофшлэпIэм кIоштыгъэх. Луизэ урысыбзэмрэ литературэм-рэкIэ ригъаджэщтыгъэх, Каз-бек хысап урокхэр аригъэ-хьыштыгъэ. Апшъэрэ гъэсэны-гъэ зилэу нэбгырэ заул нылэп еджапIэм шылажъэщтыгъэр.

Сабыи иуIэу, унэгъо Иоф-шлэпIэхэри дэбгъэцакIэхэзэ еджа-пIэм Иоф шышлэпIэныр къыны-гъэми, Луизэ тхьаусыхъу къы-хэкIыгъэп, ыкIуачIэ етыгъэу Иоф ышлэщтыгъэ. Сыд фэдиэ ИофшлэпIэ илэу, сыд фэдиэу пшъыгъэми, кIэлэгъаджэм ренэу ышхъэ илфыгъэр зэри-фэшъуашэу урокхэм зафигъэ-хьазырыныр арыгъэ.

«КIэлэцIыкIуэхэм шлэныгъэ яттынэм, шэн дахэхэр ахэтлэ-хьанхэм пае еджапIэм къагъа-кIох, ащкIэ лъэшэу ны-тыхэр къытщэгъуыкх, — джаушху егушпысэщтыгъ Луизэ. — Пшъэрылэу тилэхэр тымыгъэ-цакIэхэм еджапIохэри, ны-тыхэри, хабзэри дгъапIэу мэхъу. Ар тэрэзэп, кIэлэгъа-джэм ынапэп, хьалэлэу, ыкIуа-чIэ хэлэу ташыщ пэпчъ Иоф ышлэпIэ фае».

Урокыр къафиIотэгъэ закъо-кIэ ипшъэрылэ ыгъэцэкIагъэу Луизэ ыльгъэщтыгъэп: къыIо-тагъэр агуригъэIон фэягъэ. Урокым изэхэщэн, игъэзекIон мэхъанэшхо ритыштыгъ кIэлэ-егъаджэм. Пэшлорыгъэшъэу еджапIэм ариIоштыгъ тема-кIэр къызилотэрэ нэуж ар къы-зэрагурылуагъэр зэриушлэжъы-жыштыр: гушыIэгъу ышлэ-щтыгъэх, упчIэхэр ариты-щтыгъ. Яхъэгъу, ячIыплэ гупсэ тарихъу пылтыр зэрагъэшлэ-ным ыкIи а зэпстэур урокым шыгъэфедэгъэным мэхъанэшхо ритыштыгъ.

— ЕджапIохэм экIэми зэфэ-дэу предметхэр зэрагъэшлэнхэ алъэкIышху, — еIо Луизэ. — ГушыIэм пае, еджапIоу тарихъ урокхэр зикIасэм химие е фи-зикэ урокхэмкIэ шлэныгъэ ку-ухэр имылэнхэ ыльэкIышху. ЕтIани ежъ сэнэхьатэу къыхи-хынэу рыхъухьагъэмкIэ а пред-метхэр лъэш дэдэу имышкIэ-гъэнхэри къыдыхэт.

Цыфышлэу дэд Луизэ: цы-фым ичэфи игукъауи дилэтын-хэм ренэу фытегъэпсыхьагъ, гүлэрэм ылэ фещиэ, Iэпылэгъу фэхъу. Шысабэ мы лъэны-

къомкIэ къэпхьын плъэкIышху. ГушыIэм пае, Луизэ ИофшлэпIэныр зырегъажъэм, Псэйткыу гурыт еджапIэм кIэлэгъэджэ сэнэ-хьатымкIэ апшъэрэ шлэныгъэ илэу нэбгырэ заул нылэп чIэ-тыгъэр. ИгъэсэныгъэкIэ апшъэ шылажъэми, зэ нэмыIэми ахэм захиIэтыкIынэу ышхъэ кыхъа-гъэп, зэрэфэлъэкIэу, амалэу илэм тетэу Iэпылэгъу ариты-щтыгъ. Иоф ышлэзэ еджэхэрэм упчIэ зэфэшъхьафхэр ялэу ыдэжэ кIоштыгъэх е еджапIэм зышылуагъагъэхэщтыгъэ. Иоф-шлэпIэу илэр ыгъэтIылытыи, Iэ-пылэгъу зышкIагъэмэ зафи-гъазэщтыгъэ.

Тхьэм къырипэсыгъэу Луизэ жэбзэ къабзэ Iуль, дахэу мэ-гушыIэ. Сэнэхьатэу къыхыхы-гъэм илээс 30-рэ ыгу етыгъэу, ишъыпкэу рылэжъагъ. Ащ шышэу илээс 12 завучэу, ди-ректорэу Иоф ышлагъ. Дэгъоу, хьалэлэу, ыкIуачIэ етыгъэу еджапIохэм япIун-лэжыкх хэ-лэжъагъ. Гъэхьагъэу илэхэм яшыхьатэу шытхьу тхьышхэр мымакIэу къыратыгъэх. 1993-рэ илээсым — «Урысыем на-роднэ гъэсэныгъэмкIэ иотлич-ник» зыфиIорэ цIэр, 2009-рэ илээсым Адыгэ Республикэм имедалэу «Адыгеим и Щыт-хъузехъ» зыфиIорэр къыфа-гъэшъошагъэх.

Луизэ ны дэгъу. Ишхъэгъу-сэу Казбекрэ ежыррэ лъфы-гъиплIэ зэдырIэ: зы кIалэрэ пшъэшышхэр. Ахэм апшъэрэ гъэсэныгъэ зэрагъэгъотыгъэу чIыплэ зэфэшъхьафхэм ащла-жъэх, цыфышлэу, гукIэгъух, зыхэтхэм шъхьэкIэфэныгъэ къафашы.

Ялфыгъэхэм анахьыжыр Мурат, ащ лъэшэу Казбекрэ Луизэрэ рэгъушху, адрэми ыпсэ фегъадэх ны-тыхэр. Мурат техникескэ шлэныгъэхэмкIэ кандидат, Краснодар краим губернатор икомандэ хэт, вице-губернатор. Саидэ — меди-цинэ шлэныгъэхэмкIэ кандидат, Краснодар дэт медакадемием щэлажъэ. Заремэ Кубанскэ аграрнэ университетыр къыу-хыгъ, сэнэхьатэу зэригъэгъоты-гъэмкIэ Иоф ешIэ.

Луизи Казбеки джы пенсием шыIэх, унэгъо хьызмэтыр ары нахъ зыпылхэр, общественнэ ИофшлэпIэныр ахэлажъэх. Енэ-гуагъо бзылфыгъэм инасып шэпхъэ-бзыпхъэ гъэнэфагъэ илэу шымытIэ. Илфыгъэхэм гүмэкIыгъо ямыIэу, япсауныгъэ зыпкэ итэу, ИофшлэпIэм гъэ-хъэгъэ дэгъухэр шашыгъэх, ахэм къаIэхъуагъэхэми къыныр зыфэдэр амышлэу, шлэу шыIэр къадэхъоу шыIэхэмэ, зыфэдэ къэмыхьугъэ насыпышхоу Луизэ елтыгъ.

ХЪУШТ Цэбан.

УсакIом ыкъуи усэм фэдэ

Адыгеим исхэми, адыгэу зызылты-тэжыкхэрэм экIэми агъэлэпIэщтыгъ Бэрэтэрэ Хьамидэ. Иусэ къабзэхэм, хьалэлэхэм, шыпкэзэныгъэм уфэзы-шэхэрэм анэпэмкIэу цыф дэхитIу, иусэмэ афэдэхэу, къытфычинагъэх. Ахэр ыкыуитIу ары. ТIури медицинэм щэлажъэх. Сэфэр — хирург-онколог, врач шъхьалэу Адыгэ республикэ дис-пансерым Иоф шешлэ, ятIонэрэр кIэ-лэцIыкIу врач. Непэ зигугъу къэсшлэ сшлэогъор Бэрэтэрэ Сэфэр Хьамидэ ыкыу ары.

Зэп, тIоп гъэзетхэм, телевидением

игугъу ащ къызэрашлэгъэр. Ау зэ укIоу цыфым укыдэгъушыIэныр илээс пчъа-гъэм ицIыфыгъэ уушэтыныр зэфэдэп. УсакIом ыкыу, усэм фэдэу, дэхагъэу шыIэныгъэм хэлъын фаер хелъхъэ. Ар егъэшлэу гүшхьэлэжыгъэу ащ къы-хэнэ. Сэфэр цыфышлэу, сымаджэхэр инэплэгу ригъэкIырэп, зэлукIэхэр адешы, зыгъэгүмэкIырэ упчIэхэм яджэуап аратыжы. Сымаджэм ыгу къыдэпщэемэ, ишлогъэшхо къызэрэ-кIорэр ащ дэгъоу къыгурэлэ ыкIи егъэ-цакIэ. Адыгэхэм онкологие узхэм ыцIэ къаралонэу фаехэп, мэмэхъашэх «уз

лаер» аIо. СишлэшлыкIэ, сыд фэдэрэ узи «Iае». ЗэкIэмэ анахъ «Iаер» зекIокIэ мышъо-мылхэр сымаджэхэм адызе-пхьаныр ары. Сэфэр ащ фэдэхэм пхьа-шэу адзекIо.

Емызэщыжъэу Бэрэтэрэ конфе-ренциехэм ахэлажъэ, ишлэныгъэхэм ахэгъэхъо зэпыт. Хэгъэгу зэфэшъаф-хэм онкологие узхэм зэрашлэзэхэрэри зэрегъашлэ, нахъ амалышлэхэм алъэхъу. Хэтэрэ сымаджи ишлэагъэ зэрэригъэкIы-щтым пыл. Ятэ фэдэу цыфхэм афэ-лэжъэныр насыпыгъэу елтыгъ. ИлэпIэ фэдэхэгъэкIыплэ зышлэпIэм Сэфэр

афэдэп. Иунагъо исхэри, ишхъэгъусэу Заремэ Рэмэзан ыпхьумрэ ялфы-гъэхэмрэ, медицинэм илэжъагъэх. За-реми цыф бэрэчэт, ишкIагъэ хьу-мэ, пытагыи хэлъэу цыфхэм къа-пэгъокIы. Ар гинекологэу радиологи-емкIэ отделением щэлажъэ. Уз хьы-лэем къыкIэрызыжыгъэхэм агу амы-гъэкIодэу, апэкIэ плъэхэзэ зэрэщылэнхэ фаер агурагъалозэ мы нэбгыритIур мэлэзэх.

Иоф къадэзышлэхэрэр мыхэм зэра-фэразэхэм имызакъоу, цыфэу яшлэ-гъэ, ягукIэгъу зылылэсыгъэхэм ацIэ-кIэ «тхьашъуегъэпсэу» тигуапэу ятэIо.

БЭДЖЭЖЫКЪО
Фатим.

Адыгэ поэтэу Накл Шъалихъэ

1957-рэ ильэс. Чъэпыогъу маз. Партием и Адыгэ хэку комитет пропагандэмрэ агитациемрэкIэ иотдел кыи-чIэхъагъ лIы хэкIотэгъэ, лIы Iэм-лIэм хъазыр горэ. «Зы зэмызэгъыныгъэ-зэшIонэгъэ Iоф горэ кыфыгъэшт», сыгукIэ сIуагъэ. Сытэджи, къэзгъэ-тысыгъ. Тынчэу маплэ, шыабэу мэгушыIэ. СызыIукIа-гъэмэ, сшIэрэмэ ащыщмэ сэлэш сеплIы шъхъае, хъау, ыпэкIэ сыIуагъэу къэсшIэ-жырэп. Апэрэу сэлэгъу. «Сэ» ыIуи кыыригъажы, ылъэкъуа-цIэрэ ыцIэрэ кызыелом, зы кIуачIэ горэ кыскIалэрэм фэдэу, сыкъэтэджыжыгъ, зы-дэсшIэжыэу нахъ нэшIо-гушIо сыкъэхъугъ, итхыгъэмэ анахъ къахэщэу «Сафет» зыфиIорэ поэмэр ошIэ-дэмышIэу сыгу кыдихъыгъэу, «орыба, ащы-гъум, зытхыгъэр» къэсIуагъ.

— Ары, ау о ар сыдым фашIэра? — ежыри ынэгъу нахъ къэнэфыгъэу, ышъхъэ кыиIэти къэупчIагъ.

Джаш тетэу, зым зыр кыи-пыщзэ, литературэ Iофыгъомэ тарыгушыIагъ. Кызытегу-щылэрэм хэшIыкI фыриIэу, гупшысэ куу хэлэу, игушыIэ IупкIэу ыгъэпсэу Шъалихъэ жэбзэ къабзэ Iулъыгъ, гу-щылэгъу гъэшIэгъоныгъ.

Наклэм ыцIэ къамыIожы зэхъум, нэмыкIэу зыцIэ къа-мыIожьхэрэм афэдэу, заом хэкIодагъэу ары кызырэс-щыхъущтыгъэр. Къэбар зэ-фэшъафхэр зыпылIхэри ахэм ахэтыгъэх, ау Наклэр ахэм ащыщыгъэп... Кызырэнэф-гъэмкIэ, заор кызыежъэм тыхэ куу щыцI кIалэхэу дзэм апэу ацIагъэхэм, заом Iухъагъэхэм Наклэр ащыщыгъ. Псэемыблэ-жыэу зэуапIэхэм ащызекIозэ, орденхэр, медальхэр кыи-хыгъэх. Ау улэгъэ хылыгъэхэр тельхэу яджэ къагъэкIожы-гъэу чылэм дэсызэ, 1942-рэ ильэсым оккупацием диубы-тагъ, мзэи 6-м дэсыгъ. Теты-гъор зие хъугъэхэм Iоф ра-гъэшIонэу Шъалихъэ кыи-хъэхэи шъхъае, сыдэу зызаши къафешIугъэп, ынапэ бжыгъэ тыригъэхъагъэп. Оккупацие ужым краймедсанчастым, нэ-ужым Мыекъуапэ къэкIожы, «Союзпечатим» и Адыгэ кон-торэ Iоф ащишIагъ.

Накл Шъалихъэ Теуцожэ районым ит къуаджэу Хъа-лэкъуае 1909-рэ ильэсым кыищыхъугъ. Адыгэ литерату-рэм икъежыапIэ Iут нэгъырэ зытIушым къакIэлъыкIуагъэмэ зэу ащыщ, адыгэ литературэм икъэхъун, ылъэ теуцонным ча-нэу ахэлэжыагъ. Илъэсибл еджапIэр кызыеухым, Дзэ Плъыжым къулыкъуу щы-хыгъэ. Нэужым советскэ-партийнэ еджапIэр Краснодар кыищыхыгъ...

Художественнэ зэхашIэ Шъалихъэ зэриIэр пасэу къэнэ-фагъ, усэхэр ытхыныр еджа-пIэм чIэсызэ кызыдиштагъ. Илъэс 20-м зыищыханым щылэныгъэм илъэныкIэу зэ-фэшъафхэр кызыщыри-

IотыкIырэ, кызыщыригъэ-лэгъукIырэ усэхэр журналэу «Адыгэ шъхъафитым», хэку гъэзетэу «Адыгэ псэукIэм» ащыхиутэу регъажьэ. Ащ фэ-дэу «Пачъыхъажь», «Май», «Шъхъафитыныгъ» ыкIи «Тэ-тыз» зыфиIохэрэр (журналэу «Адыгэ шъхъафит», 1929), «Дзэ Плъыжырэ хъазыр» (гъэзетэу «Адыгэ псэукI») ыкIи ахэм анэмыкIхэри кыиуеуых. ЛэжъэкIо цIыфхэм ежэ аIэшъхытIукIэ щылэкIакIэу агъэпсыгъэм дунаир чэфэу кызызлэгъэшIэти, хэгъэгу-шхом нурэ дахэр зэпалыдыжыэу кыиридагъ. Гъэрыплэм итэу гъашIэр кызыхыгъэ лэжъэкIо цIыфхэм ашъхъэ аIыгъыжы-ным иамал щылэкIакIэм къа-ритыгъ, IэпыIэгъу къафэхъузэ, нахъ щылэкIэ дахэм, нахъ щылэкIэшIум фэкIох. Ащ лэжъэкIо цIыфхэм агу кыи-Iэтыгъэу, зыч-зыпчэгъухэу, аIэ пытэу зэкIэдзагъэу зэдэпсэу-хэу ышIыгъ. Хъурэ-шIэрэ гушIуагъохэм, лэжъэкIо цIыф-хэм кыидахырэ теклоныгъэхэм къагъэгущыагъэу усакIор лэжъаным ыгу кыигушыIыкIэу кIигъэтхызэ, тимафэхэр зыфэ-дэ хъугъэхэр усэу «Шъхъафи-тыныгъ» зыфиIорэм щызэф-хысыжы — «Тинэрылэгъоу тыгъэнэбзыишIы мэлъды», еIо усакIом, гушIуагъом ымакъэ зилэгъэу. Ары, поэтым ыгу кыигушыIыкIэу кIэло:

Непэрэ мафэу, мэфэ нэфы-нэу,

Нэ къэгъэплэгъэжыэу, жьыи къэгъэплэгъэжыэу,

ШIэныгъэ гъогоу, гъогунэ занкIэм тытэхъэшъ,

Непэрэ хабзэм имурады-шIур

ШIэныгъэ хабзэшъ, кыи-тепсэ,

ГъэсэпIэ гъогум тыфеиц...

(«Адыгэ шъхъафит», 1929, н.66).

Литературэм плуныгъэ къэ-кIопIэ кIуачIэу пкыирылIы-ны, гъунэнчъэ. Ахэр Наклэм ыгъэфедзэ, щылэныгъэм тхъа-мыкIагъоу хэхъухъагъэхэм гу альаригъатэу иусэхэм къаше-гъэлагъох, лэжъэкIо цIыфхэм гушхуагъэ ахильхэу плуныгъэ-гъэсэныгъэм иджэмакъэ къа-щешы, ягулыгъэ къэгъэушы, апэкIэ ашIэн фаехэм гу альа-регъатэ, анаIэ тырарегъадзэ. ЩылэкIэ шъхъафитэу лэжъэкIо цIыфхэм агъотыгъэм зэрэры-гушхохэрэр кыишIыгъэлэсэу, зэхыуигъашIэу усакIом кIэло:

Жьогъошхо нэфышIы ты-хэбзэ дахэ мэлъды,

Дунэ шарым мээхэныгъэ-гъэпщылIыныгъэм

Хэт цIыф лэпкъыр кыи-хеиц...

Теубытэгъэ пытагъэ хэлэу поэтым иусэ кыищелэ яму-радышIухэр къадэхъухэзэ лэжъэкIо цIыфхэр ыпэкIэ зэрэлъыкIуатэхэрэр. Мыхъо-мышIэу цIыфхэм ахэлэ пстэури зыхагъэзынэу, егъэзыгъэу щылэ пстэуми IэпыIэгъу аратынэу, Iогъу-шIэгъу кызышIыныхэр кыиыкIыкIэхэмэ, лэжъэкIо хэ-гъэгум и Дзэ Плъыжэ мэшIо-жъокушъ, ратIупщынэу Iуагъэ

ашIы шIу щэхъу зыгу имылэ кIочIэрыпсэухэм. Ябыракъ быбатэу, гъупчъэ-уатэр ята-мыгъэу щылэкIэшIур зэрагъэп-сыштым, ыпэкIэ зэрэлъыкIо-тэштхэм лирическэ героим — лэжъэкIогуим ицыхъэ пыгъэ зэрэ-телъыр шIошъхъуныгъэ фы-риIэу кIэло. Ащ игутео деш-тэ усакIом ыгуи. АпэкIэ къэ-тым шIошъхъуныгъэ фыриIэу лэжъэкIо цIыфхэр мэпсэух, мэ-лажъэх. Ахэр зыльэгъурэ, ахэм зицыхъэ пыгъэ ателъ лирическэ героим гушхуагъэрэ теубы-тэгъэ пытагъэрэ хэлэу авто-рым игугъэ нэф кыириIотыкIэу иусэ еухыжы:

Нурэ дахэшъы къэнэфы,

НэфынакIэшъы къэлагъо,

Гъогу занкIэшъы тыфэкIо,

Гъогу шIагъошъы тырэкIо...

ГУГЪЭПIЭ ИНХЭР КЪЫТЭУ РИГЪЭЖЪЭГЪАГЪ

ЛэжъэкIо-чырэкIо тхъа-мы-кIэхэу хъайуаныцIэр яIэу охъ-табэрэ кызыхыгъэхэм ягугъэ кызуи, зэджэжъыи, зэгурылохы, гъусэ пытэу зэкъоуцохи, ящылэкIэ зэдагъэпсынэу, «унэ кIэлэрэм ыпсэ еIэжъ» аIуи, зыч-зыпчэгъоу зэгуахъэи, зэ-дежыагъэх. Джаш тетэу кIочIэ пыгъэ зэрэшIыи, шъхъафиты-ныгъэ банэр зэрэрагъэжыагъэр, теклоныгъэр кызырэдахыгъэр, ялэжъэкIо хабзэ зэрагъэпсы-гъэр усэу «Тэ тыз» зыфиIорэм Наклэм кыищырегъэлэгъу-кIы. ПщылIыпIэу зэрыуца-гъэм кыиыгъуаер щашчэу, ащ нахъ амылэжъыжыным нэ-сыгъэхэу, афэмышчэжыэу цIыфхэм зыкIалэгъыгъ. «Джырэ нэскIэ сыдэушчэу тыщы-лагъа?!» аIуи, жъалымымэ за-фаубгъунджи, аль кIэзышIурэ гъэпщылIахэм лэжъэкIо цIыфхэр апэуцужыгъэх. Дуна-еми ар кыизэхышIагъэу, усакIом кызыриIоу,

«Ошъошхор къэошъуаици,

Хышхохэр къэуалэгъэи,

Шыблэр къэхъонскIэу,

Мыжгор осэу къатесэу...

«Жыи аIуыкIыжыэу» лэ-жъэкIо цIыфхэм зыкызызлэгъа-Iэти, зыхэм яаджал арагъэ-гъотыгъ, къэнагъэхэр хы ШIу-цIэм рафыжыгъэх. ЛэжъэкIо цIыфхэм яегъэшIэрэ пщылI лэжъур зытырадзыжыгъэу, поэтым иусэ кызырэщиIоу, «гугъэр тыгъэ-мазэу къафэлы-дэу» насып щылэкIэр зэрагъэп-сырэм игушIогъо орхэр щэ-

уалэгъ усэм. Усэ пэпчэ щы-Iэныгъэм изы лээныкIуакIэ кыихегъэщы авторым. Чырэ-кIо-лэжъахэм ящылэкIэ-псэукIэ лээкIуатэ, язэхэшIыкI зэушъомбгъу, ягулыгъэ зелэгъы. ЛэжъанымкIэм лэжъэкIо-чы-ракIохэм яIоф изытэ зыфэдэ хъугъэр усакIом ипотэическэ гъунджэ нафэу кыиредзэ, кыиыгъуабэ кыизэпызычи, щылэкIакIэм къэкIугъэм илIы-хъужыгъэ кыириIотыкIы, имэфакIэ зыфэдэ хъугъэр кыирегъэлэгъу-кIы. Банэу лэжъэкIо цIыф жъугъэхэм ашIыгъэр пкIэнчъэп. Май мэфэкIым лэжъэкIо цIыфхэм акIуачIэ зэхешэ, зы кIочIэ лээш ешIых. Ежэ усакIори а лэжъэкIо жъугъэхэм зэу ащыщ. Арышъ, гугъэ лъагэу зыди-

«Колхоз губгъу», «Стахановцэ-мэ яорэд» ыкIи ахэм анэмы-кIхэр.

Наклэр ежыри тхакIомэ зэу ащыщэу, хэку гъэзетми иIо-фышIэу зэрэщытым пшъэрылэ шъхъалэ кыишIышIыгъэ тхакIохэм я Союз иIофшIэн ыналэ тыригъэтыныр. Литера-турнэ-творческэ IофшIэным ехылаIагъэу статья бэу гъэзе-тым, журналхэм Наклэм къа-щыхиутышIыгъ. Ахэм щыбзэ нэдым ащыкIегъэкIых титха-кIохэм атхыгъэхэр, уасэ къа-щыреты, блэкIыпIэ имыIэу шIэгъэн фаехэм анаIэ тыра-регъадзэ. Ащ фэд, гушIыIэм пае, «Адыгэ писателмэ ясовещан-ие» (гъэз. «Колхоз быракъ», 24.11.1935) зыфиIорэ статьям адыгэ литературэм игъэхъа-гъэхэми, щыкIагъэу фэхъухэ-

Иыгъым шIошъхъуныгъэ пыгъэ фыриI. Ар кыиэхэщэу, ымакъэ кызырихъэу ипсальэ кыищелэ:

Мафэмэ анахъ лъапс,

ЛъыпсыкIэ дунаир кызы-хыиэрэм

Мы мафэр цэрэмыгъуиш.

Хъурэ-шIэрэм еплыкIэ тэ-рэрэ фыриIэу усакIор къэджэ:

Лъагъоу тэ тыубытыгъэм,

Къинехъэхэр шъузелъы-техъ!

ИкIыгъэу щылэ цIыф лэп-кыи

Мы мафэм шъукыиэлъы-тэдэж.

Щылэныгъэм иIофыгъо лэ-ныкIэу зэфэшъхъаф заулэ къатегушыIэшъ, Iофыгъо пэпчэ еплыкIэу фыриIэр усакIом кыириIотыкIы, тапэкIэ зэпыт-чын фэе Iофыгъохэм Iапэ афшIыIэзэ кыегъэлэгъагъох, усакIор къэджэ тищылэныгъэ нахъ бай, нахъ дахэ зэрэ-тшIыштым тIуачIэ етхы-лэнэу. Гушхуагъэрэ шIошъхъу-ныгъэ пытэрэ фыриIэу НакIым иусэ еухыжы:

ШIэныгъэ гъогур Iухыгъ,

Гъэсэныгъэр гъунджэшъ

тфалэи,

Дунаиэжэ бзаджэр тхъо-жыыгъэшъ,

ЩылэкIэ дахэр тэгъэпсы.

ЛэжъэкIо цIыфхэр агукIэ зыкIэхъопсыхэу агъэпсырэ щылэкIэр зыфэдэр кыири-IотыкIэу, кыиригъэлэгъу-кIэу НакIэм усэ пчъагъэ ытхыгъ. Ащ фэдэх «Октябрэм кыиэхэ-кIэу дунаир кIэу тэгъэхы»,

рэми шъхъэхыгъэу ацIэ кыищыриIозэ, НакIэм еухы-жыи: «... Пьесэ тхыгъэу щылэр бэу, ахэм ащыщэу хъункIэ комиссием ыштагъэхэри джыи нэскIэ хамыутыгъэхэу, ащ кыиэхэIыкIэ пьесэ зытхырэмэ атхырэр нахъ макIэ хъугъэу писателхэу Цэй Ибрахыми, КIубэ Щэбани, ахэм афэшъ-хъафэхэми» тхакIохэм язэлукIэ кызырэщылэгъэр кIигъэтхы-зэ, IофшIэныр нахъ зэрагъэ-лээшыштым анаIэ тыраре-гъадзэ.

Адыгэ тхакIохэм яапэрэ зэ-фэс хэкум зэфэдэкIэ зыщы-фагъэхъазырышIыгъ, бэкIэ ежэщыгъэх, бэкIэ щыгугъы-шIыгъэх. Ар нафэу кыиэхэи НакIэм истатьяу «Писателмэ яапэрэ хэку съезд» (гъэз. «Кол-хоз быракъ», тыгъэгъазэм и 11, 1936) зыфиIорэм. КIэрашэм, Хъаткъом лэпкъэ художе-ственнэ псалъэм игъэпсынIкIэ гъэхъагъэу ашIыгъэхэр къе-гъэлэгъагъэхэшъ, игупшысэ лэгъэкIуатэ: «... Ахэм аужкIэ талант ин зыхэлэ писателъ ыкIи поэт кIэлэкIэ пчъагъэ тIэ хъугъэх, — хегъэунэфыкIы НакIэм. — Ахэм ПэрэныкIэ Мурат, Лъэустэн Юсыф, Кэ-станэр, Еутыхыр, Ащкъаныр ащышых. Ахэм ястих тхы-гъэхэм, ярасказ тхыгъэхэм пстэури яджэх. Ащ зэхэшIыкIэу, мэхъанэу яIэхэр лээшэу дэ-гъух». Зэфэсым иIофшIэн Наклэр ышъхъэкIэ хэлэжыагъ ыкIи кыищыгушыIагъ.

Литературэм иIофыгъо пстэуми Шъалихъэ инэу ыналэ

кызыхыугьэр ильэси 100 хыугьэ

атетыгь. Джыри икьоу мы-шагъэу, шлэгъэн фэе Иофы-гуабэм и Наклэр агъэгумэкы-щтыгъэ, ахэр къашелэтых ис-татъяхэу «Тхэн езыхъэжъа-клэмэ Иоф адэшлэгъэн фэе», «Лъэустэным «иЛэпылэгъу» сшлэмакл», «Типисательхэм, поэтхэм икьоу Иоф ашлэрэп», «Литературэмрэ искусствэм-рэклэ тигъэхъагъэхэр», «Писа-тельскэ союзым илофшлэклэ зэблэхъуэгъэн фэе», «Советскэ писательхэм я Союз ихэку от-деление» ыкли ахэм анэмькл-хэми. Темэм икыхъэхын, образ-хэм иупклагъэ зэрахалъхэрэм ишъэфхэр, усэ сатырхэм язэ-гъээфакл — творческэ Иоф-шлэным ильэныкьэ зэфэшъ-хъафхэм яхыплэгъэ статьяхэр зэпымыоу Наклэм етхых, хэку гъээзетым кыыхеутых. Ежъ ышъхъэкли тхаклом, а лъэныкьэ пстэури кыдылбгътээ, итвор-ческэ Иофшлэнхэр ыгъэцклэ-ным ишъыпкьэу зэрэдэла-жъэщтыгъэм изы шапхъ Теу-цожь Цыгъо итворчествэ еклэлаклэу Наклэм фырилэ-гъэр. Народнэ усаком осэ ин фишлыщтыгъ. Ар кышырило-тыклэу усэхэр, статья зэфэшъ-хъафхэр мызэу, мытлоу хэку гъээзетым кышыхиутыгъэх. Ащ фэдэх, гуцылэм пае, «Сыпфэгъушлэ, Цыгъу», «Ты-гъушпэнхэп» зыфилорэ усэхэр. Ашугыр кызыхыугьэр ильэс 85-рэ зэрэхъурэм ипэгъоклэу Теуцожь районым литератур-нэ творческэ Иофыгъо гъэнэ-фагъэхэр шызэрахъагъэх. Ахэм афэгъэхыгъэу Наклэм «Ашуг класэм икьэ дэжъ» ылоу хэку гъээзетым 1940-рэ ильэсым шышъхъэлум и 23-м статья кыыхиутыгъ, ащ зэрэхъуи-гъэунэфыкыгъэмклэ, усаком итворчествэ ехыллагъэу док-лад игъэклотыгъэ Пэнэжы-кьое райисполком тхьаматэу Мэщфэшлэу Цыгъо икьашъхъэ кышыштыгъ. Ащ ыуж культу-рэм и Унэ торжественнэ пчы-хъээзэхъэ шыкылауагъ. Ащ кыытегушылээ, Наклэм къет-хы советскэ писательхэм я Союз иллыкылоу Чернявскэмрэ адыгэ писателэу Кэстанэмрэ Цыгъо ищылэныгъэ ыкли итворческэ гъогу яхыллэгъэ докладхэр кызыэрашыгъэхэр, къуаджэм илжъэкло цыфхэм ацлэклэ Лыхъураер, Козуб, писательхэм ацлэклэ Пэрэныкьэ Мурат кызыэрэгъушылагъэхэр. Ахэм ауж, Наклэм кызыэри-лорэмклэ, художественнэ Ио-фыгъуи зэулыкыгъым шызэра-хъагъэ: Цыгъо иусэхэм, ежъ усаком фэгъэхыгъэу тхакло-хэм атхыгъэхэм къаджагъэх.

Итворческэ Иофшлэн зэпыу имылау Наклэр дэлажъэ, худо-жественнэ кыахъэ, художе-ственнэ лъэклэ зыпкырылъ про-изведениехэр зэпыу имылау етхых, хеутых. Адыгэ бзыль-фыгъэм идунае кырыкылау-гъэр, лъэхъаныклэм диштэу изэхэшлык, идуховнэ кыахъэ зыкызыэралэтыгъэр кызышчы-ригъэлъэгъуыгъэр пшыналгъэу «Сафет» зышъхъэр етхы, гъэ-зетэу «Колхоз быракъ» зы-филорэ 1937-рэ ильэсым кы-хеуты.

Накл Шъалихъэ урыс лите-ратурэм ипроизведениехэм ащышхэри адыгабзэклэ зэри-дзэкыгъэх, гъээзетым, журнал-хэм къащыхиутыгъэх, тхылы шъхъафэу кыдыгъэкыгъэи ахэт. Ащ фэд, гуцылэм пае, Т. Шевченкэм ипшыналгъэ ыкли иусэ хэшыпыкыгъэхэр зыдэтэу «Поэмэхэмрэ стиххэмрэ» зыфилорэ. Наклэм гъусэхэр илэхэу 1938-рэ ильэсым ар кыдыгъэкыгъагъ. Ежъ итвор-ческэ Иофшлэнкли кыкылыри-мыгъэхэу Накл Шъалихъэ ла-жъэщтыгъэ: шылэныгъэм ило-фыгъоклэ пстэуи алылэсы-щтыгъ, ежъ изэхэшлэ-иеплы-клэ зыдылыгъэу кыыригъэлъ-гъуыкыщтыгъ. Ипоэтическэ клочлэ зэфэхъысжъэу усэхэр, поэмэу «Сафет» зыфилорэ зыдэт тхылыгъэу «Нэфылы» зыцлэр 1939-рэ ильэсым Наклэм кыдыгъэкыгъагъ. А ильэсым хэгъэгум иписательхэм я Со-юзи аштагъ.

Адыгэ литературэм ыпашъ-хъэ кыитэджэрэ Иофыгуабэм ыналэ атетэу Наклэр альэплэ, шлэгъэн фэе Иофыгъохэм клыгъэкыгъэ атегушылэ. «Со-ветскэ писательхэм я Союз ихэку отделение» зыфило-рэм (гъээ. «Соц. Адыгей», 17.03.1940) кышчело адыгэ ли-тературэмрэ искусствэмрэклэ Москва апэрэу шылэшт зэхэ-сыгъом зэрэхэлъэжъэштхэр. Ащ зызэрэфагъэхъазырырэм, шлэ-гъэн фаехэу СССР-м иписа-тельхэм я Союз исекретарэу Чернявскэм кылауагъэхэм адыгэ писательхэр едэлугъэх. «Шлэгъэн фаехэр агъэхъазыры-ным дэлэжъэххэу нэбгыриш зыхэт комиссие хадзыгъ. Ли-тературнэ пчыхъээзэхъэхэр зэхашэхэзэ ашлынэу, атхыгъэ произведениехэм анахъ дэгъу-хэр къахахынхэу комиссием ыпшъэ ралъхъагъ. Нахъ икьоу зыфагъэхъазырыным пае къуа-джэхэм писательхэр клонхэу, ашугхэри а Иофым хагъэлэ-жъэнэу пшъэрылъ зыфашы-жыгъ», — кышыхъэгъэщы итхыгъэ.

Наклэм итворческэ Иофшлэн зыкыыригъэлэтыщтыгъ, тема-клэхэм алыхъуштыгъ, кыы-гъотыщтыгъэх. Ащ итхыгъэхэр кыдымылбгътэу адыгэ литера-турэм игъогу бгъэунэфынэу уфэжъэмэ, члэнэгъабэ фэ-хъуштыгъ.

Накл Шъалихъэ итворческэ напэ кыыгъэлъагъозэ, Еутых Аскэр кышетхы 1938-рэ ильэ-сым кыдыгъэкыгъэ учебни-кэу «Адыгэ литературэмклэ хрестоматие» зыфилорэ: «Апэрэ ильэсхэу тхэныр зышчы-ригъэжъагъэм кышыбулабгъэу стиххэу ытхыгъэхэм мэхъанэу ялэмклэ уахътэу зыщитхырэм шыклорэ политическэ компа-ниехэм ащызэшлэхъэр Иофы-гъохэр къагъэлъагъо». Ащ даклоу Еутыхым хегъэунэфы-кы: «Ыпэклэ лыкылотэным, художественнэ произведение дэгъухэр икьуки художествен-нагъэ ахэлъэу кытыным игъо-гу зэрэтхъанымклэ Наклэм Иоф зыдешлэжы...»

Къэралыгъом икьэухъумэн илоф Иофыгъо пстэуи сыди-гъокли апшъагъ. Ащ изэхэ-

щэкло-изэшлэхэкло Дзэ Плы-жыым усэ маклэп Наклэм фы-зэхилъхъагъэр иапэрэ творче-скэ лъэбэкъухэм къащегъэ-жъагъэу. Ащ фэдэх «Дзэ Плы-жыыр хъазыр» (гъээ. «Адыгэ псэукл», шышъхъэлум и 21-рэ, 1929) кышцегъэжъагъэу «Джы-рэ дзэкло клалэхэр зэрэнасы-пышлу», «Красный кавале-рист», «Тидзэ Плыжъ ти-ухъумакы», «Ти Армиешху» зыфилохэр.

Икьэлэуакли игъэпсыкли кылауахлэр, лъэкыр ащызэ-хапшлэу, угу ыгъэгъушхоу «Дзэ Плыжыыр хъазыр» зыфилорэ усэм лирическэ героим ымакьэ зыкышчелэты, нэфыр, лъэшы-гъэр кыыхэщэу кыпллэлэсы:

*Мэшлэуахъабэр кыспыхъэ,
Хыоешхор зыгъэлэсэрэр
сичэтэу,*

*Си Дзэ Плыжыыр хъазыру
Сыдыгъокли тыщытын.*

Тихабзи тицыфхэми зы-гугъэ ин, зы шлошъхуныгъэ-пыт ялагъэр:

*Мамырышхоу тикъэралым
Пый лэуу кыфэтэдъжырам
Щэклэ ззэу тынеонышъ,
Гъуэу илэм кыдыгъэкыгъэ.*

Ары хэтрэ советскэ цыфи кызыэрэшлэшыщтыгъэр, гугъэу илагъэр, ау гугъэр — гугъэ Иофыр зытетыр хъурэ-шлэрэм къегъэнафэ. Шлошлэу, гугъэу тилагъэхэр кышпыпкьэ-жыгъэххэп. Ари лъэпсэнчэп. Капиталистическэ къэралыгъо-хэмклэ кызухъуригъагъ тикъэ-ралыгъо. Непэ гъусэ кып-фэхъухэу тхылы кыбдашлы, неущ зэрахъокыжы, ятопыпэ кыпфагъазэ, гъусэ загъотклэ, зыми емыблэжъхэу, ящэ кы-уатлупшыщт. Арышъ, теубы-тагъэ хэлъэу усаком кьело:

*Типэрытхэр тикъошэу,
Шэнуу тхэлъыр зыпкыры-тэу,*

*Титопытхэр гъэкъэбзагъэу,
Тыхъазыру тыщысын!*

Тисэхуацэр клэлъыкы-гъэу,

*Тиклэрахъохэр узндыгъэу,
Тивинтовкэхэр цэ шэ-рышъэу,*

*Цыф минишъэ пчыагъэу
тыхъазыр!*

Джа шлошъхуныгъэр пыгъэ-зэ, зилэтызэ, зиушъомбгъузэ Наклэм ивоеннэ-патриотическэ творчествэ хахъоштыгъэ. Ау заом имэшло лыгъэу кызы-клэнагъэм усэкло ныбжыклэм итворческэ гъогу зэпжы-кыгъ. «Пыир лъэпсэ клодэу дгъэклодын» — ары аужырэ тхыгъэу игъэзет гупсэ Наклэм кыыхиутыжыгъэр. «Хъашху-рэлэу, лэклахъэрэм тебэнэни, зэшлункын зыгу хэлъ герман-скэ фашистхэр тэ тисвященнэ чыгу кытебэнагъэх», — ыло-зэ кыырегъахъэшъ, хъашху-рэлэу зекылауэу пным зэри-хъэхэр кыгъэлъагъо. Шлошъ-хуныгъэ пыгъэ фырилэу авто-рым истатъа кышчело: «... ау Гитлер-бандитым ишэкло хъэжъэу кытлупшыгъэмэ зау кыташыллагъэр ежыыр кло-дыжыплэ фэхъун...» (Гъээ. «Соц. Адыгей», бэдзогъум и 4, 1941). Ары зэрэхъугъэри — фашизмэм хъадэгъу фэхъугъэ тикъэралыгъо зау кыыришлы-лагъэр.

ШЪХЪЭЛЭХЪО Абу.

ПЭЩЭ ЧАН

апшъэ дальхъанэу, пи-лоткэхэр зышалгъэнэу амал зэрялагъэм гушхо-ныгъэ къахилъхъагъ, «Зарницэм» шытекыла-гъэхэм ягушлуагъо ахэм адагошчыгъэу кытшчы-хъугъ. Мыщ фэдэ Иоф-тхъабзэхэр лэужхэр нахъ зэпэблагъэ хъунхэм, тиклэлэцлыкыгъэхэм патриотическэ плуныгъэ тэрэз ягъэгъотыгъэным афэлажъэхэу тэлъытэ.

Тиеджаплэ адрэ гурыт еджаплэхэм зэратегылы-рэ хъатэ шылэп. Ахэм апашъхъэ кыиуцорэ Ио-фыгъохэм афэдэхэм тэри тагъэгумэкы, ахэр зэрэ-зэшлотхыщт амалхэм тэуэс. Клэлэцлыкыгъэу Иоф зэрымшлэрэм кыыхэклэу гъэрекло тиеджаплэ кышчызэ-лутхыгъэ кружокым кыекло-лэрэ сабыхъэу зыныбжэ ильэ-си 5 — 6-м нэсыгъэхэр етэ-гъаджэх.

Шуныгъэ Иофымклэ сигуа-дзэу Багирова Тамарэ Анато-лий ыпхъум ыгу етыгъэу Иоф зэришлэрэр, ипшъэрылхэр дэгъоу зэригъэцаклэрэр кыыхэ-гъэщы сшлоигъу. Джащ фэдэу егъэджен-плуныгъэ Иофымклэ сигуадзэу Танчева Антонинэ Владимир ыпхъум шытхъур ифэшгуаш. Тиеджаплэ кэзы-ухыгъэ пшъэшъэжыем хыса-пымклэ мыщ шыригъаджэхэу ригъэжъэгъагъ. Мары джы кыызготэу завучэу Иоф кы-зыздилэрэр ильэситлэу ху-гъэшъ, ипшъэрылхэр егугъу-зэ егъэцаклэ.

Тиеджаплэ инэп, ау респуб-ликэм шызэрахъэрэ Иофхъэбзэ пстэуи тахэлэжъэнэу тыфай. Гушылэм пае, Урысыем иеджэ-плэ анахъ дэгъухэр зышчызэ-нэкъокъухэр дунэ програм-мэу «КИНС»-клэ заджэхэрэм тыхэлэжъэнэу тинасып кы-хыгъ. Тиклалэхэм ащ мыдэу зыкышчагъэлэгъагъ. Клэлэ-цлыкыгъэхэм шлэныгъэ куу ягъэ-гъотыгъэнымклэ регион зэнэ-кыокъухэу РАСОКО зыфило-хэрэм афэдэхэми чанэу тахэла-жъэ.

Апэрэхэм ташыщэу я 9-рэ классхэр кэзыухыхэрэм ЕГЭ-мклэ ушэтынхэр ятшлы-лэу едгъэжъагъ. Апэрэ ильэ-сым предметитлэу тыушэты-щтыгъэхэмэ, гъэрекло шегъэ-жъагъэу предметиклэ экза-менхэр ятэгъэты. Ильэсэу блэкыгъэм тиклэлэджаклохэм ЕГЭ-р аты зэхъум, шлэныгъэ дэгъу зэрялэр кыэлэгъагъ. Тиеджаплэ кэзыухыхэрэр ап-шъэрэ еджапэбэм ачлэхъэх. Ау зэрапэблагъэм кыыхэклэу ана-хъэу кыыхахыхэрэр АКЪУ-р, МКЪТУ-р ыкли ахэм якъута-мэхэр ары. Тиеджаплэ кэзы-ухыгъэ Соловьевар ЕГЭ-м икылуххэмклэ Санкт-Петербург дэт апшъэрэ еджаплэм члэ-хъагъ.

Тиеджаплэ зыцлэ ыхырэ Хъорэлл Казбек шэн-хэбзэ-шлэхэу еджаплэм чилъхъа-гъэхэр зэрэлъыдгъэклогъэштхэм, тищытху зэрядгъэлэштхэм тапэкли тыпылбгъыщт.

Л. МЕРТЦ.

Сурэтым итыр: Бжъэц Асы-ет.

Зэхэзыщагъэхэр:
Адыгэ Республикэм
и Къэралыгъо
Совет — Хасэр,
иминистрэхэм
я Кабинет

Къыдзыгъэкырэр:
Адыгэ Республикэм
лъэпкь ИофхэмкIэ,
Iэклиб къэралхэм
ащысэурэ тилъэп-
къэгъухэм адырIэ
зэпхыныгъэхэмкIэ
ыкли къэбар жьу-
гъэм иамалхэмкIэ
и Комитет
Адресыр: ур.Кре-
стьянскэр, 236

**Редактор
шъхьалэр**

**ДЭРБЭ
ТИМУР**

**Редакциер
зыхъуагъэр:**
385000,
къ. Мыекъуапэ,
ур. Первомайскэр,
197.

Телефонхэр:
приемнэр:
52-16-79,
редактор шъхьалэм
иапэрэ
гуадзэр:
52-49-44,
редактор гуадзэр-
пшъэдэкIыжъ зы-
хырэ секретары:
52-16-77.
E-mail:
adygvoice@mail.ru

**Зыщаушыгъаты-
гъэр:**
Урысые Федерацием
хэутын ИофхэмкIэ,
телерадиокъэтын-
хэмкIэ ыкли зэлы-
IэскIэ амалхэмкIэ
и Министерствэ
и Темыр-Кавказ
чыплэ гъэлоры-
шIапI, зэраушыгъа-
тыгъэ номерыр
ПИ №10-3892

Гъэзетым къыхиу-
тыхэрэм мышгъып-
къагъэу къахъаф-
хэрэмкIэ къэзых-
гъэхэм пшъэдэ-
кIыжъ ахы. Къа-
тхэхэрэмрэ гъэзе-
тым шылажъэхэ-
рэмрэ яеплъыкIэ
зэтемыфэн ылгэ-
кIышт. Гъэзет-
еджэхэм къыт-
фагъэхырэ тхы-
гъэхэр зэхэтфы-
хэрэп ыкли къэ-
зытхыгъэхэм
аIэкIэдгъэхъа-
жыхэрэп.

Зыщыхаутырэр
ОАО-у
«Полиграф-ЮГ»,
385000,
къ. Мыекъуапэ,
ур. Пионерскэр,
268

**Пчъагъэр
6431
Индексхэр
52161
52162
Зак. 245**

Хэутыным
узщыкIэтхэнэу щыт
уахъэр
Сыхъатыр 18.00
ЗыщыкIэтхэгъэхэ
уахъэр
Сыхъатыр 18.00

КIэлэцIыкIу футболымрэ тигумэкIхэмрэ

АДЫГЕИМ ИКОМАНДЭХЭМ АЩЕРЭШIЭХ

*Краснодар краим футболымкIэ икIымэфэ зIухыгъэ зэнэ-
къокухэм 1995 — 1996-рэ ильэсхэм къэхъугъэ кIалэхэр ахэ-
лажъэх. Адыгэ Республикэм футболымкIэ и СДЮСШОР зы-
щызыгъасэхэрэм яухъабырыныгъэ хагъэхъоным фэиI гъунэгъу
краим икомандэхэм адеиIэх. НыбжыкIэхэм яIэпIэсэныгъэ
зыкIызырIэтырэм тегъэгъушIо, ау сэнауыгъэ зыххэл фут-
болистхэр Краснодар, Тольятти, нэмыкI къалэхэм зэрара-
гъэблагъэхэрэм лъэшэу тегъэгъумэкIы.*

ыгъэсэрэ кIалэхэр Краснодар краим, Адыгэ Республикэм ячемпионых. Вячеслав Кутузовыр, Дмитрий Швалеыр, Роман Дроменкэр, Джабраил Кадиевыр Краснодар икомандэхэм аштагъэх.

Адыгейм шапIугъэ кIалэхэм республикэм сыда къызыкIагъэзжыщтыр? Шъыпкъэ, якъалэ шIу альэгъу, ялахылхэр щэпсэу, ау спорт еджапIэу, командэу джы зыдэщылэхэм яфэло-фашIэхэр нахышIоу ащагъэ-цакIэх, зэнэкъокухэм нахыбэрэ ахэлажъэх, яIэпIэсэныгъэ хагъэхъоным фэиI амалышIухэр яIэх. ЕтIани пшъэрылI ин зыфэ-зыгъэгъуцурэ командэхэм арагъэб-лэгъэнхэм пае ащ фэдэ еджапIэхэм защыбгъэсэныр нахышIу.

Спорт интернат тIорэп

Футбол ешIапIэхэр АР-м шагъэпсых, ар гушIуагъо. ГуIэн ИофкIэ спорт интернат Мыекъуапэ къыщызIуахын фаеу тIорэп. ЖьыIо, тыфэхъазырэп. Арэу щытми, спорт классхэр нахыбэу тилэнхэ тIэжыгъэбIа? Тренер-кIэлэгъаджэхэр Адыгейм иIэх, къэкIошт уахътэм тельытагъэу тренерэу рагъэджэнхэ алъэкIыштхэри къагъоты-щтых. Иофым зэхэщэкIо дэгъухэр ищыкIагъэх.

Мыекъуапэ республикэ стадионыкIэ шашIы. Ащ диштэу футбол командэу «Зэкъошныгъэри» нахышIоу ешIэн, апэрэ купым зэрэхэжажыщтым егупшысэп фае. ИкIушт ауж къынэрэмэ «Зэкъошныгъэр» зэрэхэ-тыгъэр. Тифутбол командэ дэгъуо ешIэ, нахыбэрэ тигъэгъушIо

зэ Александр Пахомкиным. — Адыгейм ыцIэ спортышхом нахь лъагэу щытIэты тшIоигъу. ТиIофшIэн дэгъуо зэрэзэхэщыщтым тыпылэ шъхъае, гушIуагъоу хэдгъуатэрэр макIэ. Тифутболист анахь дэгъухэр нэмыкI командэхэм арагъэблагъэх. Тэ пкIэнчъу гъетыныгъэ тхэлъэу Иоф тшIэу къытшагъэхъу. Ильэс зауIэ зытешIэкIэ, тэ дгъэсэгъэ кIалэхэм ащыщхэр мыекъопэ «Зэкъошныгъэм» шытлэгъунхэ тIэжыгъэбIагъэх...

Владислав Кондрашовыр гупчэм шешIэ, Роман Пышиновымрэ Натхьо Амиррэ ыпэкIэ шешIэх. В. Кондрашовымрэ Р. Пышиновымрэ Краснодар испорт еджапIэ аштагъэх. А. Натхьор футболымкIэ лъэпкь академиеу Тольятти дэтым шеджэ. Бгъэсэрэ кIалэр командэ лъэшым рагъэблагъэмэ урыгушхошт, ау уиреспубликэ гупсэ шебгъашIэ пшIоигъо зыхъукIэ, упчIэмэ къахэхъо.

Къагъэзжынынэу къытщэхъуа?

ЯцIыкIугъом Мыекъуапэ дэ-кIыгъэ кIалэхэм «Зэкъошныгъэм» къагъэзжъэу бэрэ къыхэкIырэп. Роман Чижевым, Къонэ Амир, Константин Лимаревым, нэмыкIхэми Къыблэ шъолырым икIэлэцIыкIу командэмэ ятренерхэр къалэплъэх. Бэ темышIэу ахэри рагъэблэгъэнхэкли пшIэхэщтэп.

Тумэ ТIахьери футболыр икIас. Iэгъуаор иплэшъхъагъэу хэчыежъэуи къыхэкIы. Урысыем, дунаим ащыцIорыIо футболистхэр псынIэу къепчых. Нэбгырэ тхъапша Тумэ ТIахьир фэдэу спорт еджапIэм зыщызыгъасэрэр?!

Тренерэу Александр Вольвач

Шахматхэр. АР-м изэнэкъоку

АНАХЬ ДЭГЪУХЭР ЛЪЫКIОТЭЩТЫХ

Адыгэ Республикэм шахматхэмкIэ изэнэкъокухэр Мыекъуапэ щыкIуагъэх. Адыгэ къэралыгъо университетым щызэхашъэгъэ зIуIкIэгъухэм ахэлэжъэгъэ ешIаIохэр купитIоу гошъыгъагъэх. Апэрэ чIыплэр Александр Кадилиным къыдихыгъ.

АР-м физкультурэмрэ спортырэкIэ и Комитет зэхичгъэ зэнэкъокухэм зыныбж хэкIотагъэхэри, кIэлэеджакIохэри ахэлэжагъэх. ЗIуIкIэгъуи 9-м очкоуи 7,5-рэ къащыхы, Александр Кадилиныр ящэнэрэу АР-м ичемпион хъугъэ. Виктор Кашлевым очкоуи 7 къыхыи, ятIонэрэ хъугъэ. Юрий Мешалкиным очкоуи 6 иIэу

НэкIубгъом итхэр зыгъэхъазырыгъэр ЕМТIЫЛЪ Нурбий.

ящэнэрэ чIыплэр къыдихыгъ, Николай Удовиченкэм яплIэнэрэ чIыплэр ыхыгъ.

ЯтIонэрэ купым шахматист ныбжыкIэу Артем Арютиновым апэрэ чIыплэр къыщыдихыгъ, очкоуи 8 ащ ригъэкъугъэр. ГъукIэлI Долэти очкоуи 8 къыхыгъ, ау ащ ятIонэрэ чIыплэр фагъэшъошагъ. Борис Шавриным ящэнэрэ чIыплэр ыхыгъ.

ХагъэунэфыкIырэ чIыплэхэр къыдзы-хыгъэмэ щытхъу тхылъхэр, нэпэеплъ шIухъафтынхэр афагъэшъошагъэх. Анахь дэгъуо ешIагъэхэр Урысыем и Къыблэ шъолыыр изэнэкъокухэм ахэлэжъэщтых.

Сурэтыр зэнэкъокум къыщытыра-хыгъ.

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэр гухэкIышхо щыхъоу фэтхъаусыхэ Адыгэ Республикэм экономикэ хэхъоныгъэмкIэ ыкли сатыумкIэ иминистрэ игуадзэу, Урысые Федерацием исубъектхэм экономикэмкIэ яздэлэжъэныгъэ и Ассоциациеу «Темыр Кавказыр» зыфиIорэм игъэцэкIэкIо комитет иуполномоченнэу Кутгъот Геннадий Лъэустэнбий ыкъом янэ дунаим зэрехыжыгъэм фэиI.

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэр гухэкIышхо щыхъоу фэтхъаусыхэ Суд департаментым и ГъэлорышIапIэу Адыгэ Республикэм щыIэм ипащэу Зэфэс Владислав ГъукIэ ыкъом игъонэмысэу ыкъо дунаим зэрехыжыгъэм фэиI.